

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**REFORMA VISOKOŠOLSKEGA SISTEMA V
EU IN SLOVENIJI**

Katja Pevec

Ljubljana, april 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

REFORMA VISOKOŠOLSKEGA SISTEMA V EU IN SLOVENIJI

Kandidatka: Katja Pevec
Številka indeksa: 04026072
Študijski program: Visokošolski strokovni študijski program javna uprava
Mentor: doc. dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, april 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Katja Pevec, študentka visokošolskega strokovnega programa Javna uprava, z vpisno številko 04026072, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Reforma visokošolskega sistema v EU in Sloveniji.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo dejanje po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Darinka Bizjak, univ. dipl. bibliotekarka in prof. slov. jezika

Ljubljana, datum: 28. 03. 2011

Podpis avtorice:
Pevec Katja

POVZETEK

Vzgoja mora biti stalnica v javni šoli. Zgodovinska proučevanja dokazujejo, da je bila akademska znanost že od svojih začetkov internacionalizirana. V preteklosti so bile visokošolske ustanove osrednji prostor oblikovanja nacionalnih kultur. Zagotavljale so vladajočim elitam občo kulturo in sredstva za komunikacijo. V 19.-20. st. so univerze še vedno delovale znotraj nacionalne države in dajale izobrazbo kot pripadnikom nacije. Današnje globalne univerze, ki delujejo v okviru novega svetovnega spleta, so privede k temu, da so si vsi modeli visokega izobraževanje podobni. Visoke šole so se znašle pod pritiskom, da postanejo čimbolj učinkovite in kulturno homogenizirane. Zmanjšuje se vloga nacionalne države kot dejavnika, ki zagotavlja delovanje visokošolskega sistema. Prednosti novega bolonjskega sistema naj bi bile predvsem: primerljivost študija, sprotni študij, problemsko usmerjeno poučevanje, izbira različnih izbirnih predmetov, prenosljivost opravljenih študijskih obveznosti med vsemi univerzami in hitrejše dokončanje študija.

Ključne besede: terciarno izobraževanje, bolonjski proces, Bolonjska deklaracija, izobraževanje, sistemi, spremembe.

SUMMARY

Title: REFORMING HIGHER EDUCATION SYSTEM IN THE EU AND SLOVENIA

Education should be a fixture in public schools. Even historical study demonstrate that the academic science since its inception and deterritorialization internationalized. In the past, higher education institutions are central area of creating national cultures. Sat provide the ruling elites into general culture and means of communication. In the 19th - 20 century, the university is still operating within the nation-state and give education as members of the nation. Today's global universities, which operate under the new World Wide Web have led to the fact that they're all models of higher education are similar. High schools are confronted with pressure to become the most effective and culturally homogenized. Reduces the role of nation states as "a factor that ensures the functioning of the higher education system. Advantages of the new Bologna system should be in particular: the comparability of studies, online studies, problem-based learning, a variety of elective courses, the transferability of study commitments among all universities and faster completion of studies

Key words: tertiary education, the Bologna process, the Bologna process, education, systems change.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	i
POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
KAZALO	iv
KAZALO PONAZORITEV	vi
1 UVOD.....	1
2 ZGODOVINA VISokega ŠOLSTVA V EVROPI IN SLOVENIJI.....	3
2.1 Evropski študijski proces v tem obdobju	3
2.2 Visokošolske institucije na slovenskem od 17. do 19. stoletja.....	4
2.3 Univerza v Ljubljani.....	4
3 BOLONJSKI PROCES	5
3.1 Vzroki za nastanek bolonjskega procesa	5
3.2 Začetek bolonjskega procesa	6
3.2.1 Od Lizbonske konvencije do Sorbonske deklaracije	6
3.2.2 Sorbonska deklaracija	6
3.2.3 Sprejem Bolonjske deklaracije	6
3.3 Nadaljevanje poti bolonjskega procesa.....	8
3.3.1 Praški komunike.....	8
3.3.2 Berlinski komunike	9
3.3.3 Bergenski komunike	9
3.3.4 Londonski komunike	9
3.3.5 Leuvenski komunike.....	10
3.3.6 Budimpeško – Dunajska deklaracija	10
4 POSODOBITEV UNIVERZ V EVROPSKI UNIJI.....	12
4.1 Izzivi univerz evropske unije.....	12
4.2 Potrebne spremembe.....	13
4.3 Vidni napredek	15
4.4 Področja, na katerih napredek ni zadosten	16
5 BOLONJSKI PROCES V SLOVENJI	18
5.1 Prenova študijskih programov.....	19
5.2 Zagotavljanje kakovosti.....	21
5.3 Mobilnost	21
5.4 Priloga k diplomam	21
5.5 E-izobraževanje v visokem šolstvu	22
5.6 Vseživljensko učenje	23
5.7 Modernizacija učnih metod	23
5.8 Iizredni študij	24
5.9 Privatizirane visokošolske institucije	24
5.10 Razmerje med javnim in zasebnim šolstvom	24
5.11 Šolnine in financiranje visokošolskega izobraževanja	25
5.12 Avtonomija, odzivnost in partnerstvo	26
5.13 Učinkovitost visokošolskega študija	26
5.14 Neodvisnot agencije za kakovost.....	26
5.15 Raziskovanje	28

6	NOVE STRATEGIJE VIŠKEGA ŠOLSTVA	29
6.1	Načela in cilji resolucije o nacionalnem raziskovalnem razvojnem programu za obdobje 2006 - 2010.....	30
6.2	Ocena izvajanja nekaterih ciljev resolucije o nacionalnem programu visokega šolstva Republike Slovenije za obdobje 2007 - 2010	31
7	ZAKLJUČEK.....	33
	LITERATURA	35

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO TABEL

Tabela 1: prikaz ravni izobrazbe po stari študijskih programih in novih bolonjskih programih PRAVILNA IMPEMENTACIJE ETCS IN LO (learning outcomes)..... 20

KAZALO KRATIC

BP – Bolonjski Proces

CEEPUS – Central European Exchange Programme for University Studies (Srednje evropski program za izmenjavo študentov in profesorjev)

ECTS – European Credit Transfer and Accumulation System (Evropski sistem klasifikacij izobraževalnih sistemov)

EEA – Evropska agencija za okolje

EHEA – European Higher Education Area

ESIB – Zveze nacionalnih študentskih organizacij Evrope

ENQA – European Association for Quality Assurance in Higer Education

EVP – Evropski visokošolski prostor

EU – Evropska Unija

EURASHE – European Association of Institutions of Higher Education

IKT – Razvoj in uvajanje informacijske tehnologije

ISCED – International Standard Classification of Education (Mednarodna klasifikacija izobraževalnih stopenj)

MSP – Mala in srednje velika podjetja

NARIC – Omrežje nacionalnih informacijskih centrov za akademsko priznavanje

NPVŠ – Nacionalni program visokega šolstva

NŠD – Študij na daljavo

ReNPVŠ – Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva

RR – Raziskave in razvoj

SVŠ – Svet za visoko šolstvo

ZVIS – Zakon o visokem šolstvu

1 UVOD

Vseskozi, posebno pa v 21. stoletju (v nadaljevanju st.), je znanje ključni razvojni dejavnik. V zadnjih desetih letih je visoko šolstvo v ospredju večine vladnih politik, če ne kar vseh evropskih držav. Vloga, ki jo imajo pri družbenogospodarskem in tehnološkem razvoju, je vse pomembnejši pokazatelj, da bo javni interes za vpliv na visoko šolstvo občuten še naprej. V svoje visokošolske sisteme preko dogovarjanja na nadnacionalni ravni aktivno posegajo vse Evropske vlade. V okviru bolonjskega procesa poteka od leta 1991 usklajevanje na področju visokošolskih reform, z namenom doseči večjo stopnjo primerljivosti in združljivosti visokošolskih sistemov, večjo mobilnost, raziskovalcev in učiteljev ter zagotoviti zaposljivost diplomantov. Trdimo lahko, da je bolonjski proces najpogosteje omenjena reforma na področju visokega šolstva v Evropi. Izobraževanje je podvrženo novim izzivom, saj se nenehno spreminja in uresničuje interes družbe. Globalizacija družbi prinaša potrebo po spremembi tradicionalne šole v sodobno šolo informacijske družbe. Učečega mora usposobiti, da bo znal obvladovati dinamične spremembe. Zato visoko šolstvo sodi med pomembna področja v sodobni družbi. Tempo življenja narekuje visok ritem, saj se srečujemo z novimi izzivi, inovacijami in s problemi. Za gospodarsko rast in državno blaginjo je potrebno izobraziti diplomante, magistre in doktorje s kakovostnim znanjem. Za to so se države podpisnice obvezale, da bo do leta 2010 izvedena reforma, s tem pa bo evropski visokošolski prostor postal celovit in zanimiv za študente. Z reformo se želi doseči, da bi se približali najbolj razvitim svetovnim državam. Vsake dve leti se sestajajo visokošolski ministri v eni izmed evropskih mest, z namenom spremljanja in uresničevanja, kakor tudi na novo zastavljenih ciljev. Dosedanje analize in reforme visokega šolstva kažejo na nekatere pomanjkljivosti, kakor tudi na potrebe po čimprejšnji ureditvi. Na fakultetah je ta sistem že dodobra vpeljan, potrebno pa bo odpraviti še določene pomanjkljivosti.

Namen mojega diplomskega dela je predstaviti celotno reformo od vsebine študija, trajanja, stopnje izobrazbe do strokovnega naziva. Študentje, ki smo začeli v starem študijskem sistemu in nismo pravočasno zaključili zaradi takšnih ali drugačnih razlogov, imamo ogromno vprašanj, kaj to za nas pomeni. Tudi zaradi tega sem predstavila reformo visokošolskega sistema v Evropski uniji (v nadaljevanju EU) in Sloveniji. Problematiko sem obravnavala s teoretičnega kot tudi s praktičnega zornega kota, pri čemer sem na različne načine poskušala analizirati ter predstaviti tako prednosti kot slabosti tovrstne reforme.

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabila več vrst metod. Za predstavitev problematike sem izbrala metodo deskripcije (opisovanje dejstev, procesov in pojavov), metodo kompilacije (povzetek spoznanj, opazovanj, stališč in citatov nekaterih avtorjev) ter primerjalno metodo. Na ta način sem poskušala čim bolj povzeti poglede različnih avtorjev s področja bolonjske reforme. S sintezo in dedukcijo pa sem strnila poglede različnih avtorjev in svoje ugotovitve v smiselne zaključke.

Na začetku sem na kratko predstavila zgodovino visokošolskega sistema na splošno; posebej v EU in v Sloveniji ter podrobneje opredelila bistvo reforme visokošolskega sistema, ki je s sabo prinesel vrsto sprememb.

V naslednjem poglavju sem se dotaknila listin in jih predstavila s poudarkom na zakonskih podlagah in opredelitvi njegovih glavnih značilnosti. Sledi predstavitev EU univerz vključno s prednostmi in pomanjkljivostmi. Podrobneje sem nato analizirala uveljavitev bolonjskega sistema v naš visokošolski izobraževalni prostor. Nalogo sem zaključila z podrobnim kritičnim pregledom Resolucije o nacionalnem programu visokega šolstva (v nadaljevanju ReNVPŠ), ki je po desetih letih že dal neke konkretne rezultate na tem področju oz. nakazuje reformo reforme.

2 ZGODOVINA VISOKEGA ŠOLSTVA V EVROPI IN SLOVENIJI

Nastanek univerz je bil pogojem z načinom življenja in upravljanja v takratnih družbenih institucijah, kakor tudi s potrebami po visoko izobraženih strokovnjakih. Na te potrebe so skušale odgovoriti stolne šole, ki so imele različne statuse in imena, kasneje so se večinoma imenovalе univerze. Prve srednjeveške evropske univerze so nastale v 12. st. zaradi potreb po strokovnjakih, predvsem teologih, pravnikih in zdravnikih. Pri ustanavljanju so imele poleg uglednih učenjakov in zainteresiranih študentov precejšen vpliv mestne, cerkvene in državne oblasti. Kvaliteta študija je nihala, bila je odvisna predvsem od dobrih učiteljev, ki so jim sledili dobri študentje. Najpogostejše metode študija so bile poslušanje predavanj, ki so jih imeli profesorji na osnovi klasičnih del. V poklicno usmerjenih fakultetah so imeli tudi praktične vaje; knjige so bile redke. Predmetov je bilo malo, na začetku izključno splošni, kasneje tudi strokovni. Poleg sprotnega preverjanja znanja so izpiti služili predvsem izbiri in označevanju napredovanja v hierarhiji predavateljev. V obdobju od 15.-18. st. so univerze zašle v krizo. Vzroki za to so bili v spremenjeni družbeni vlogi, prilagajanju zunanjim pritiskom, zlasti cerkvene oblasti, v spremembah pedagoške in znanstvene dejavnosti ter nepovezanosti z razvijajočo se znanostjo, zlasti naravoslovjem. Z nastopom moderne dobe, industrijske revolucije in z razvojem na vseh področjih, ter velikimi družbenim spremembam v 18. in 19. st. so povzročile množico visokošolskih institucij. Spremenila se je tudi sestava študentov, prihajali so z različnih področij, tudi iz srednjih in revnejših slojev. Konec 19. in v začetku 20. st. so v vedno večjem številu študirala tudi dekleta. V drugi polovici 20. st. se v visokošolskih institucijah in tudi na univerzah večja delež odraslih študentov, ki so imeli za seboj več delovnih in življenjskih izkušenj (pojav izrednega študija).

2.1 EVROPSKI ŠTUDIJSKI PROCES V TEM OBDOBJU

Študijski proces na novoveških univerzah je temeljil še vedno na predavanjih in izpitih, vse pomembnejše pa so bile praktične vaje v laboratorijih in raziskovalno delo študentov. Na voljo je bilo vedno več učbenikov, študijske literature in dobro založenih knjižnic. Predmetov je bilo vse več, v začetku splošnejši, kasneje tudi strokovni, ki so proti koncu obdobja ponekod skoraj povsem izpodrinili splošne. Tudi v tem obdobju je bila pomembna vloga univerzitetnih učiteljev, ki so se vedno bolj ukvarjali z raziskovalnim delom. Z večanjem števila institucij in študentov se je spreminjal razvoj nacionalnih sistemov visokega šolstva v posameznih državah, za katerega so bile značilne univerze in strokovne visokošolske institucije. Ustanavljale, vzdrževale in nadzorovale so jih države. Tem razmeram so se prilagodile starejše univerze.

2.2 VISOKOŠOLSKE INSTITUCIJE NA SLOVENSKEM OD 17. DO 19. STOLETJA

Slovenski študentje so v začetku odhajali študirat na tuje visokošolske institucije. Ta študijska središča so bila na Dunaju, v Gradcu ter na Češkem. Tudi pri nas se je razvijala znanost, kar dokazuje delovanje posameznikov, npr. J. V. Valvasorja. Podobno kot v drugih deželah so se pojavljale tudi občasne trdnejše povezave znanstvenikov in intelektualcev, npr. Akademija operozov, kasneje Zoisov krog. To znanstveno delovanje je potekalo pretežno izven višjega šolstva, ki je obstajalo v Ljubljani in nekaterih mestih na Slovenskem od 17. do 19. st. in je od cerkvenega (jezuitskega) prehajalo pod državni nadzor. V obdobju francoske revolucije pa je celo začasno dobilo značaj univerze. V primerjavi z drugimi deželami ugotovimo, da je visokošolski sistem na naših tleh prešel od srednjeveškega v novoveški tip organizacije v treh stoletjih, če pa upoštevamo ustanovitev Ljubljanske univerze leta 1919, pa v štirih, torej z vsaj stoletno zamudo.

2.3 UNIVERZA V LJUBLJANI

Začetki delovanja in prve generacije študentov Ljubljanske univerze so se oblikovale še pred njeno ustanovitvijo, v visokošolskih središčih na Dunaju, v Gradcu in Pragi. Slovenski študenti so ustanovitelji študentskih društev, ki so bila razdeljena po glavnih političnih usmeritvah. Kot pravi Kremenšek (1972) so ta društva kljub nasprotjem sodelovala pri dolgoletnem boju za slovensko univerzo, kakor tudi pri reševanju študentskih socialnih problemov. Med 1. svetovno vojno in po njej so slovenski študentje zapuščali avstrijske univerze ter odhajali drugam, največ v Zagreb in Prago. Zakon o ustanovitvi ljubljanske univerze je dne 23. julija 1919 podpisal kralj Jugoslavije. Nova univerza je približala študij interesentom iz slovenskih pokrajin in otrokom manj premožnih. Ob ustanovitvi je imela univerza 695 študentov, leta 1920 pa že 1076, število študentov pa je iz leta v leto še naraščalo. Kljub okupaciji leta 1941 je delo univerze tudi v vojnih razmerah še teklo. V zimskem semestru 1941 je bilo na univerzi vpisanih 2228 slušateljev. Ker so se študenti in študentke ukvarjali s podtalnimi akcijami, je oblast za nekaj mesecev prepovedala predavanja na tehniki, razrešila dekana te fakultete in ustavila sredstva za gradnjo univerzitetnih stavb. Študentje so brez večjega uspeha silili v fašistično organizacijo. Po prihodu Nemcev leta 1943 je bilo na univerzi vpisanih še 1404 slušateljev. Mikuž (1969) piše, da je sam gaulaiter kmalu po nastopu obiskal univerzo. Tudi šef pokrajinske uprave Rupnik je obljubil univerzi vsa pomoč, vendar se je kmalu vmešal v njeno delovanje, najprej v personalne, nato še v študijske zadeve. Ohranjeni so dokumenti, ki govorijo o stališčih in odločitvah udeležencev konflikta, med študenti, vodstvom univerze in oblastjo, ki je pripeljal do prekinitve predavanj in vaj. Univerza je ostala zaprta do osvoboditve; kljub temu so nekatere dejavnosti tekle še naprej. Predavanj in vaj sicer ni bilo, profesorji pa so kljub vojnim razmeram nadaljevali znanstveno delo. Študenti so lahko opravljali le izpite, tisti seveda, ki so ostali v Ljubljani. Dogajanja med ljubljanskimi študenti v štiridesetih, petdesetih in šestdesetih letih so nekoliko manj znana kot tista v predvojnem času in v kasnejšem obdobju. (Mihevc, 2008)

3 BOLONJSKI PROCES

Potreba po uskladitvi velikanske strukture in kvalifikacijske pestrosti evropskih nacionalnih visokošolskih sistemov je privedla do bolonjskih procesov; in sicer na način, da pestrost ne bo ovira v medsebojnem komuniciranju, prehajanju in mobilnosti nasploh, sistemi pa bodo še naprej zagotavljali specifične identitete, načine dela. Bolonjski proces lahko posplošeno označimo kot skupno prizadevanje evropskih držav oz. njihovih resorjev za izobraževanje, številnih vladnih in nevladnih mednarodnih organizacij za izobraževanje, akademskih ustanov in študentskih organizacij. Proces ima daljšo predzgodovino, uradno pa se začne s podpisom bolonjske deklaracije (1999), v kateri so si sodelujoče države za glavni cilj postavile, da do leta 2010 vzpostavijo enotni evropski visokošolski prostor – European Higher Education Area (v nadaljevanju EHEA).

3.1 VZROKI ZA NASTANEK BOLONJSKEGA PROCESA

Velika prelomnica v novodobnem razvoju visokega šolstva je obdobje ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja. Med najbolj opazne spremembe spada predvsem rast visokošolskih sistemov, ki se od tedaj naprej nenehno stopnjuje. Podatki za študijska leta so nadvse zgovorni: v Nemčiji je bilo v letu 1975/76 okrog 1.334.000 študentov, v letu 2000/01 pa okrog 2.084.000 (indeks rasti 1,56) na Finskem 90.000 oz. 280.000 (indeks rasti 3,11), v Grčiji 117.000 oz. 478.000 (indeks rasti 4,09), vsej EU (EU – 15) pa 500.647.000 oz. 12.820.000 (indeks rasti 2,27). Indeks rasti v Sloveniji je za to obdobje 2,73 in je torej večji od povprečja v EU. V letu 1981/82 je bilo v generaciji, starih od 19 do 21 let, 16,8 % študentov, v letu 2003/04 pa jih je bilo že 44,8 %. Izobrazba in znanost postajata vse širša in vse bolj globalna ekonomska moč, ob tem pa se tudi vse bolj odpira njuno razmerje do širših nacionalnih ter nadnacionalnih prostorov. Naraščajoča mednarodna akademska mobilnost poraja (sproža) razprave o atraktivnosti in konkurenčnosti visokošolskih sistemov, pa tudi pomisleke o kakovosti ustanov in priznavanju doseženih kvalifikacij. Znanje in znanost v novejšem obdobju pospešeno pridobivata svoj pomen v družbi in ekonomiji, v nemajo pa se tudi razprave o tem, ali naj se obravnava kot javno ali zasebno dobrino, kakor tudi v odgovornosti do znanja in znanosti ter obliki organiziranosti in financiranju.

Med prvimi zelo opaznimi dokumenti te vrste je bila akademska iniciativa imenovana Magna Charta Uviresitatum.

Dokument Magna Charta Uviresitatum je znana kot pobuda univerze v Bologni leta 1988 in pomeni začetek bolonjskega procesa. Dokument postavlja temeljno načelo poslanstva univerze in temeljnih vrednot. Zavzema se za avtonomijo in neodvisnost univerz, neločljivost poučevanja in raziskovanja ter univerze kot varuha tradicij evropskega

humanizma. Podpisani rektorji univerz so se obvezali, da bodo storili vse, kar je v njihovi moči, da bi države in ustrezne nacionalne organizacije to listino tudi upoštevale.

3.2 ZAČETEK BOLONJSKEGA PROCESA

Začetek bolonjskega procesa se navezuje z razmišljanjem, da je po nastalih družbenih usmeritvah tudi v izobraževanju nujno potrebna harmonizacija arhitekture visokošolskih sistemov Evrope, saj postaja prevelika različnost nacionalnih ureditev ovira za razvoj vseh skupaj in vsakogar posebej.

3.2.1 Od Lizbonske konvencije do Sorbonske deklaracije

Po nekaj letnih pripravah so Evropske države dobile nov pravni dokument, ki je bil sprejet v Lizboni leta 1997. Državni zbor Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) je konvencijo ratificiral med prvimi v letu 1999. Za doseg ciljev posodobitve univerz v EU je to eden od temeljnih pogojev Lizbonske strategije, ki opredeljuje medsebojne vloge izobraževanja, kakor tudi uvajanja novosti ter na znanju temelječi družbi in gospodarstvu. Za napredek in potrebe svetovnega gospodarstva sta osnova znanje in možnost nadaljevanje oz. dokončanja študija v drugih državah. Sem sodijo tudi omogočanje mobilnosti, pridobljena evropska spričevala, kakor tudi enotne diplomske stopnje kot pogoj akademske mobilnosti v Evropi.

3.2.2 Sorbonska deklaracija

Dokument je dobil ime po univerzi in je poznan kot Sorbonska deklaracija, kateri je bil sprejet leta 1998 in nosi naslov Harmonizacija arhitekture EVP. V njem je poudarjena potreba po usklajenem razvoju visokošolskega izobraževanja v Evropi. To se želi doseči s postopnim približevanjem akademskih stopenj in ciklusa v dveh izobraževalnih stopnjah, »prediplomsko in diplomsko«, kakor tudi s povečanjem mobilnosti študentov in učiteljev – preživetje vsaj enega semestra v inozemstvu. Ker Evropa želi čim bolj prosti tok izobraževanja in raziskovanja so menili, da bi uvedba kreditnih točk – European credit and transfer system (v nadaljevanju ECTS) ter skupne diplome k temu največ doprinesla.

3.2.3 Sprejem Bolonjske deklaracije

Junija 1999 se je začela konferenca o evropskem visokem šolstvu in se končala s podpisom deklaracije. Udeležili so se je predstavniki resornih ministrstev iz držav članic in tedanjih pridružitvenih držav EU ter Islandije, Norveške in Švice, poleg njih pa tudi predstavniki univerzitetnih vodstev, priznani strokovnjaki za visoko šolstvo in predstavniki mednarodnih organizacij, ki so dejavni na področju visokega šolstva (Unesco, Svet Evrope). Nepovabljeni so se konference udeležili tudi predstavniki Zveze nacionalnih študentskih organizacij Evrope (v nadaljevanju ESIB). Ob tem je bilo povedano, da povezovanje nacionalnih sistemov ne bi smeli razumeti kot uniformiranje v en sam sistem. Zavzeli so se tudi za načelo ekvivalentnosti ter za odprt evropski sistem visokega šolstva,

ki bo privlačen tudi za neevropski del sveta, prav posebej pa tudi za zagotavljanje kakovosti (opredelitev osnovnih standardov) kot novo nalogo sodobnih univerz, ki jo terjajo študenti, delodajalci in sploh širše okolje.

Prvih šest sprejetih bolonjski ciljev:

- Uveljavitev sistema zlahka prepoznavnih stopenj in primerljiv diplomskih stopenj;
- Sistem z dvema glavnima študijskima stopnjama, dodiplomsko in podiplomsko;
- Uveljavitev kreditnega sistema;
- Pospeševanje mobilnosti;
- Pospeševanje evropskega sodelovanja pri zagotavljanju kakovosti ter
- Pospeševanje evropske razsežnosti v visokem šolstvu.

Vendar vse ni bilo tako kot na drugih konferencah te vrste. Navzoči nepovabljeni študentski predstavniki ESIB so udeležencem ob koncu bolonjske konference posredovali pisni dokument, ki ga je podpisalo 16 nacionalnih zvez (med njim tudi tedanja slovenska), zbrani v Bologni.

Ob pozdravu intenziviranja evropskega sodelovanja v visokem šolstvu so na Bolonjsko deklaracijo naslovili nekaj pomembnih komentarjev, ki so poslej glavni razpoznavni znaki prizadevanj ESIB v bolonjskem procesu:

- Evropskim visokošolskim zavodom ne primanjkuje tekmovalnosti;
- (Competitiveness) na mednarodni ravni. Najboljši način, kako izboljšati privlačnost in kakovost evropskega visokega šolstva, bi bilo povečanje javnih sredstev;
- Trdno smo privrženi modelu kakovostnega izobraževanja, ki je odprto največjemu številu študentov. Zato deklaracije ne smejo biti sredstvo, ki bi kakorkoli omejevalo dostop do visokega šolstva;
- Različnost visokošolskih sistemov je lahko prednost tudi na mednarodni ravni. Privlačnost modela ni odvisna od njegove uniformiranosti. Potrebna pa je »bolj liberalna politika glede viz za študente« izven držav EU in EEA ter zagotavljanje štipendij tudi zanje;
- Da bi vzpostavili evropski prostor visokega šolstva, mora mobilnost postati pravica za vse študente. Obstaja bojazen, da bo izkušnja mobilnosti ustvarila nove študentske elite;
- Glavna ovira študentski mobilnosti sta majhno število in nizka raven mobilnostnih štipendij;
- Mednarodno priznavanje diplom in delov študija je še naprej ovira študentski mobilnosti.

Na koncu so izrazili še nestrinjanje, da študentje niso bili povabljeni k pripravam Sorbonske in Bolonjske deklaracije ter opredelitvi njunih ciljev, čeprav so ena najbolj pomembnih skupin, ki jih zadevajo možne reforme. S tem so študentje de facto postali del procesa, kar se je kasneje v Pragi tudi formalno potrdilo. (Zgaga, 2004, str. 30-38)

3.3 NADALJEVANJE POTI BOLONJSKEGA PROCESA

Za nadaljevanje bolonjske deklaracije je bilo dogovorjeno le srečanje čez dve leti, da se presodi, kakšen je napredek in sprejme ugotovitve za na daljno delo. Med odprtimi vprašanji pri priznavanju kvalifikacij sta mreži ENIC in NARIC na podlagah, ki jih je ponujala Lizbonska konvencija, pripravili poročilo o merilih in postopkih za ocenjevanje tujih kvalifikacij in študijskih obdobji ter kodeks dobre prakse pri izvajanju transnacionalnega izobraževanja. Posebej skrbne priprave so stekle tudi pri akademskih oz. študentskih zvezah. Dve dotlej ločeni univerzitetni asociaciji (EUREC in CRE) sta se v tem obdobju združili, prva velika prireditev nove združene organizacije evropskih univerz EUA pa je bila konvencija v Salanamci. Sprejet je bil strateški dokument, ki ga je EUA poslej uporabljala, kot temelj za svoje sodelovanje v bolonjskem procesu. V dogajanju se je vse bolj začelo vključevati še druga evropska visokošolska zveza European Association of Institutions of Higher Education (v nadaljevanju EURASHE); ta združuje t.i. neuniverzitetne ustanove v evropskih državah. ESIB je krepitev svojega sodelovanja napovedal že v Bologni, njegov najbolj pomemben dokument iz obdobja med Bologno in Prago pa je bila Študentska deklaracija iz Goteborga. Za študentsko sodelovanje v bolonjskem procesu ima podobno vlogo kot Sporočilo iz Salamance za sodelovanje evropskih univerz. Tako se je praška konferenca začela ob bolj sistematično pripravljenih gradiv, ki so jih poleg tega obravnavali širši krog držav in širši spekter problematike. Konferenca je potekala v Pragi 18. in 19. maja 2001.

3.3.1 Praški komunikacije

Ponovno srečanje evropskih ministrov za visoko šolstvo je potekalo čez dve leti, in sicer leta 2001 v Pragi. Na sestanku so podali oceno dosedanjega dela, opredelili napredek ter določili prednostne naloge in usmeritve za prihodnja leta. Praga ni bila slučajno izbrana za mesto sestanka; s tem izborom se je želo poudariti, da se v začetni proces reformiranja študija želi vključiti tudi tisti del Evrope, ki je v zadnjem času postal del EU. V dokumentu se izraža potreba po nadaljevanju bolonjskega procesa, poudarja se tudi potreba po vseživljenjskem učenju, ki naj bi vsem enakovredno omogočalo izboljšanje kvalitete življenja ob enakih možnostih.

Ugodno so ocenili napredek pri delu v zvezi z ugotavljanjem kakovosti in določili smernice za nadaljnje doseganje ciljev:

- Uvedba sistema lahko prepoznavnih in primerljivih diplom;
- Uvedba sistema z dvema glavnima stopnjama;
- Uvedba sistema kreditnih točk;
- Pospeševanje mobilnosti;
- Pospeševanje evropskega sodelovanja pri zagotavljanju kakovosti;
- Vseživljenjsko učenje.

3.3.2 Berlinski komunike

V septembru leta 2003 je potekalo v Berlinu srečanje 33 ministrov EU za visoko šolstvo. Komunike konference so poimenovali Uresničevanje evropskega visokošolskega prostora. Cilji procesa je tudi potreba ohraniti Evropsko kulturno bogastvo in raznolikost zasnovano na različnih tradicijah. Visokošolsko izobraževanje mora biti trdno povezano z znanostjo, kvaliteto študija pa je potrebno doseči z izdelavo skupnih kriterijev in metod. Določili so prednostne naloge in z njim povezane cilje za prihodnja leta. Seznanili so se z poročili Skupine za nadaljevanje procesa, poročilom EUA ter z rezultati več seminarjev iz preteklega obdobja.

Naloge za prihodnje dvoletno obdobje so:

- Zagotavljanje kakovosti visokega šolstva;
- Struktura stopenj: sprejem z dvema glavnima cikloma;
- Sistem lahko prepoznavnih ter primerljivih stopenj in priloga k diplomii;
- Pospeševanje mobilnosti;
- Vzpostavitev kreditnega prostora;
- Priznavanje stopenj.

3.3.3 Bergenski komunike

Bergensko srečanje oz. konferenca je potekala leta 2005 in so jo poimenovali Evropski visokošolski prostor – doseganje ciljev. Potrdili so ugotovitve, sprejete na predhodnih srečanjih in dodali še nekatere nove naloge, kot so:

- Partnerstvo;
Partnerstvo, s katerim poudarjajo vlogo visokošolskih zavodov, njihovega osebja in študentov, ki imajo pomembno vlogo v procesu zakonodajne reforme.
- Sprejetje splošnega ogrodja kvalifikacij EVP – tri študijske stopnje, učne kompetence, ECTS točke;
- Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v EVP;

Večina držav je pripravila ukrepe za sistem zagotavljanja kvalitete, ki temelji na visoki stopnji sodelovanja in sistematične ureditve notranjih mehanizmov.

- Potrebe po stalnem financiranju;

Potrjena je zaveza, da bo spoštovano načelo javne odgovornosti za visoko šolstvo v kontekstu completeness modernih družb in izvajanje reforme za trajnostno financiranje institucij.

3.3.4 Londonski komunike

Leta 2007 je bilo v Londonu srečanje z naslovom EVP – Odzivanje na izzive v globaliziranem svetu. Postopki, ki izhajajo iz bolonjskih procesov, kažejo, da se postopoma reforma bliža uresnitvi postavljenih ciljev EVP. Vendar se je potrebno zavedati, da obstaja trajna potreba prilagajanja visokošolskih sistemov, če hočemo zagotoviti, da bo EVP kompatitiven in sposoben odgovoriti na izzive globalizacije.

Izpostavljene so bile naslednje teme oz. cilji:

- Struktura stopenj;
- Sprejem strategije EVP v globalnem okolju;
- Vzpostavitev registra agencij za zagotavljanje kakovosti;
- Spodbujanje doktorskega študija in raziskovalnega dela;
- Pomembna je socialna dimenzija, dostopnost do študija ne sme ovirati socialno in ekonomsko ozadje posameznika;
- Nujno je izboljšati zaposlenost – več komuniciranja z delodajalci;
- Iskanje smernic po letu 2010.

3.3.5 Leuvenski komunike

Aktualno srečanje je potekalo aprila 2009 v Leuvenu (Belgija). Konferenca je nosila naslov Bolonjski proces 2020 – EVP v novem desetletju. Namen konference je bil določitev prednostnih nalog za naslednje desetletje in seznanitev z doseženim v bolonjskem procesu. Doseženo večjo združljivost ter primerljivost sistemov visokega šolstva pomaga ustanovam pritegniti študente in strokovnjake iz drugih okolij. V prihajajočem desetletju čaka EVP vitalni prispevek pri uresničevanju Evrope znanja – visoko ustvarjenega in inovativnega znanja. Evropa bo soočena z izzivom starajočega se prebivalstva in lahko v tem prizadevanju uspe samo, če se popolnoma posveti vseživljenjskemu učenju in čim višji udeleženi v visokem šolstvu. Naša družba se trenutno sooča s posledicami finančne in gospodarske krize. Za izpeljavo vzdržnega ekonomskega napredka in razvoja bo visoko šolstvo igralo ključno vlogo, če želimo uspešno odgovoriti na izzive, s katerimi se srečujemo.

Poleg stalnih nalog so izpostavljene tudi prednostne naloge, ki so:

- Socialno razsežnost: pravičen dostop in dokončanje študija;
- Vseživljenjsko učenje;
- Zaposljivost;
- Izobraževanje, raziskovanje in inovativnost;
- Mobilnost;
- Financiranje.

3.3.6 Budimpeško – Dunajska deklaracija

Na konferenci so bili sprejeti zaključki in ugotovitve, da je bolonjski proces in iz njega izhajajoči evropski visokošolski prostor primer regionalnega, čezmejnega sodelovanja v visokem šolstvu, kakršnega še ni bilo, ter vzbudil opazen interes v drugih delih sveta.

V sodelovanju z visokošolskimi ustanovami, osebje, s študenti in drugimi deležniki bomo okrepili naše napore za dokončanje reform, ki že potekajo in bodo omogočili študentom in osebju mobilnost, izboljšale poučevanje in učenje na visokošolskih ustanovah, okrepile zaposljivost diplomantov ter zagotovile kakovostno visoko šolstvo za vse. Na konferenci je bila potrjena ključna vloga akademske skupnosti – voditeljev ustanov, učiteljev, raziskovalcev, administrativnega osebja in študentov – pri uresničevanju evropskega

visokošolskega prostora ter pri zagotavljanju priložnosti, da si učeči pridobijo znanje, veščine in kompetence, ki jim pomagajo pri njihovih karierah. Ne glede na te težke ekonomske čase je postavljena zaveza, da se visokošolskim ustanovam zagotovi potrebne vire, ki jih vzpostavljajo in nadzirajo javne oblasti. Prepričani smo, da je visoko šolstvo poglavitno gonilo socialnega in ekonomskega razvoja ter inovativnosti v svetu, ki ga vse bolj poganja znanje. Redna ministrska konferenca bo v Bukarešti v Romuniji od 26.-27. aprila 2012. Naslednje konference bodo sledile še v letih 2015, 2018 in 2020. (Budimpeško – Dunajska deklaracija o evropskem visokošolskem prostoru, 12. marec 2010)

4 POSODOBITEV UNIVERZ V EVROPSKI UNIJI

Eden od temeljnih pogojev za doseg ciljev posodobitve univerz v EU je Lizbonska strategija, ki zajema medsebojno povezane vloge izobraževanja, raziskav ter uvajanje novosti k svetovnemu in na znanju temelječemu gospodarstvu.

Kot je na zasedanju Evropske komisije v maju 2006 poudaril Janez Potočnik, evropski komisar za znanost in raziskave v Bruslju, so univerze gonilna sila za razvoj znanja. Hitremu napredku in potrebam svetovnega gospodarstva, ki temelji in ga poganja znanje, se morajo nujno prilagoditi tudi univerze. Zmogljivost evropskih univerz je velika, vendar pa zaradi različnih ovir in togosti prilagajanja ni izkoriščena. Naloga univerze je, da poišče ravnovesje med izobraževanjem, raziskavami, uvajanjem novosti in izboljšav, ki najbolj ustreza vlogi, ki jo zaseda institucija v državi.

Evropska komisija je sprejela predloge za spremembe (Evropa potrebuje posodobljene univerze, 2006):

- Povečati je potrebno število diplomantov, ki bodo vsaj en semester preživeli v tujini ali industrijskem sektorju;
- Omogočiti študentom pristop do nacionalnega posojila in štipendij, kjerkoli v EU se odločijo za študij ali raziskave;
- Poenotiti oz. uskladiti postopke priznavanje akademskih kvalifikacij s kvalifikacijami, pridobljenimi v okviru poklicnega izobraževanja, ter preoblikovati evropske diplome, da jih bo izven Evrope enostavneje priznati;
- Kot del poklicne poti je potrebno v izobraževanje raziskovalca uvesti tudi usposabljanje na področjih upravljanja z intelektualno lastnino, komunikacij, povezovanja v mreže podjetništva in timskega dela;
- Posodobiti študijske programe tako, da bodo starejšim v poznejšem življenjskem obdobju omogočali večjo raven vključevanja v izobraževanje in zadostili potrebam po kvalificirani delovni sili v Evropi ter zagotovili, da so se univerze sposobne prilagoditi starajočemu prebivalstvu Evrope;
- Preoblikovati nacionalno šolnino na sheme podpor tako, da se najboljšim študentom omogoči izobraževanje v visokem šolstvu in nadaljevanje poklicne poti raziskovalca ne glede na njihov socialno ekonomski položaj;
- Pregledati sisteme financiranja univerz, da bi se bolj osredotočili na rezultate in da bi univerze postale odgovornejše za svojo daljnosežno finančno vzdržnost, predvsem na področju raziskav.

4.1 IZZIVI UNIVERZ EVROPSKE UNIJE

Evropske univerze imajo ogromen potencial, ki ga predstavlja 4000 ustanov, več kot 17 milijonov študentov in okrog 1,5 milijonov osebja. Med njimi je 435.000 raziskovalcev, vendar pa ta potencial v celoti ni izkoriščen oz. učinkovito uporabljen na poti k večji

gospodarski rasti in s tem večji zaposlenosti. Države članice visoko ovrednotijo svoje univerze in jih želijo ohraniti na nacionalni ravni s podrobnimi predpisi glede organizacije, nadzora, mikromenedžmenta itd. Večina univerz ponuja iste programe istim skupinam akademsko najbolj usposobljenim mladim študentom, niso pa odprte za druge vrste učenja in druge učence, ki se niso šolali po tradicionalni poti. Evropa potrebuje univerze, ki bodo prepoznavne, sposobne razvijati svoje odlike in razločevati svoje dejavnosti. Raziskave morajo ostati ključna naloga sistema kot celote, vendar ni nujno za vse ustanove. Le tako bo omogočen nastanek preglednega sistema, ki bi vključeval svetovno znane raziskovalne ustanove ter mreže odličnih nacionalnih in regionalnih univerz in visokih šol. Takšen sistem bi sprožil pomembno združevanje znanja, nadarjenosti in energije znotraj univerz in bil sposoben ustvariti povečanje naložb, potrebnih za doseganje primerljivosti z najboljšimi v svetu. (Higher education in Europe, 15. 06. 2010)

4.2 POTREBNE SPREMEMBE

Za doseg zastavljenih ciljev morajo države članice ustvariti ustrezne pogoje, ki bodo univerzam omogočale, da izboljšajo zmogljivost, posodobitev konkurenčnosti, ter sodelovanje pri ustvarjanju na znanju temelječe družbe. Po mnenju Komisije za uspeh so bistvenega pomena naslednje spremembe:

- **Odstranjevanje ovir na univerzah v Evropi**

Mobilnost je treba znatno povečati tako geografsko kot medsektorsko. Jasno je treba ovrednotiti vse oblike mobilnosti kot dejavnik obogatitve študijev na vseh ravneh (vključno z raziskovalnim usposabljanjem na doktorski ravni) ter obenem izboljšati dejavnik poklicnega napredovanja univerzitetnih raziskovalcev in osebja. Nacionalne pomoči oz. posojila morajo biti v celoti prenosljive znotraj EU.

Maj 2009 je Svet sprejel dogovor glede posodobljenega niza meril:

- Do leta 2020 bi moralo vsaj 95 % otrok od 4 let do začetka obveznega osnovnošolskega izobraževanja sodelovati pri izobraževanju v zgodnjem otroštvu;
- Delež 15 letnikov z nezadostnimi sposobnostmi pri branju, matematiki in znanosti bi moral biti nižji od 15 %;
- Delež osipnikov v izobraževanju in pri usposabljanju bi moral biti nižji od 10 %;
- Delež starih 30-34 let s terciarno izobrazbo, bi moral biti najmanj 40 %.

- **Zagotavljanje dejanske avtonomnosti in odgovornosti univerz**

Da bi se univerze lahko odzvale na spremembe in postale inovativne, je potrebno doseči dejansko avtonomnost in odgovornost. Države članice morajo voditi univerzitetni sektor kot celoto skozi okvir splošnih pravil, ciljev politike, mehanizmov financiranja in spodbud za izobraževanje, raziskave in inovacijske dejavnosti. Od univerz se pričakuje, da bodo presegle svojo razdrobljenost na fakultete, oddelke, laboratorije in upravne enote in da svoja prizadevanja skupno usmerijo na institucionalne prednostne naloge za raziskave, poučevanje in storitve.

- **Zagotavljanje spodbud za strukturirana partnerstva s poslovno skupnostjo**

Evropske univerze morajo ohraniti javno nalogo in splošno družbeno in kulturno pristojnost, le-te morajo prevzemati vlogo vedno pomembnejših akterjev v gospodarstvu in se tako hitreje odzivale povpraševanju trga ter razvijale sodelovanje pri izkoriščanju znanstvenega in tehnološkega znanja. Strukturirana partnerstva s poslovno skupnostjo (vključno z MSP) prinašajo univerzam priložnosti za boljšo izmenjavo rezultatov raziskav pravic intelektualne lastnine, patentov in licenc.

- **Zagotovitev pravnega razmerja med spretnostmi in usposobljenostjo za trg dela**

Univerze morajo ponuditi inovativne učne načrte, metode poučevanja in programe usposabljanja / prešolanja, ki poleg bolj strokovnih znanj vključujejo tudi širšo usposobljenost, povezano z opravljanjem poklica. S tem naj bi se presegle potrebe delovnega trga in spodbudila podjetniška miselnost med študenti in raziskovalci

- **Zmanjševanje pomanjkanja finančnih sredstev in povečanje učinkovitosti dela na področju izobraževanja in raziskav**

Glede na pomembno vlogo univerz pri evropskih raziskavah vključuje cilj EU o naložbah v višini 3 % BDP na področju raziskav in razvoja do leta 2010 tudi povišanje naložb na področju univerzitetnih raziskav. Za visoko šolstvo porabijo države EU povprečno le 1,1 %, tako kot Japonska, vendar veliko manj kot Kanada (2,5 %), ZDA (2,7 %) in Južna Koreja (2,7 %).

Prav tako na področju proučevanja in raziskav ni moč doseči odličnosti, če socialno-ekonomsko poreklo ovira dostop ali raziskovalne poklicne poti.

- **Krepitev interdisciplinarnosti in transdisciplinarnosti**

Univerze morajo biti sposobne preoblikovati svoje programe poučevanja in raziskav, da bi izkoristile priložnosti, ki jih nudi nov razvoj na obstoječih področjih in na novo nastale smernice znanstvenih raziskav. Za vse to so nujno potrebni novi institucionalni in organizacijski pristopi k opravljanju osebja, merilom vrednotenja in financiranja, poučevanju in učnim načrtom, predvsem pa k raziskavam in raziskovalnemu usposabljanju.

- **Aktiviranje znanja prek vzajemnega delovanja z družbo**

Glavna gonilna sila gospodarske rasti temelji na znanju. Zato mora univerza krepiti dialog z vsemi zainteresiranimi stranmi, sporočati pomembnost svojih dejavnosti, zlasti tistih, ki so povezane z raziskavami. Potrebna pa je tudi komunikacija med znanstvenimi strokovnjaki in nestrokovnjaki, katera pa pogosto izostane.

- **Nadgrajevanje odličnosti na najvišji ravni**

Porast konkurence v povezavi z večjo mobilnostjo in nadaljnjo koncentracijo sredstev mora univerzam in njihovim partnerjem v podjetjih omogočiti, da bodo najbolj nadarjenim študentom in raziskovalcem ponudili bolj odprto delovno okolje.

- **Večja vidnost in privlačnost evropskega visokošolskega prostora in evropskega raziskovalnega prostora v svetu**

V zadnjih desetletjih so bili ustvarjeni pravi pogoji za širšo internacionalizacijo sodelovanja, mobilnosti in mrež med evropskimi univerzami. Univerze že imajo izkušnje z večstranskimi konzorciji in veliko jih sodeluje pri skupnih študijskih programih ali sporazumnih o dvojnih diplomah. Nadaljevanje globalizacije pomeni, da morata biti evropski visokošolski prostor in evropski raziskovalni prostor v celoti odprta svetu in postati konkurenčna akterja v svetovnem merilu.

4.3 VIDNI NAPREDEK

Evropa je zabeležila napredek na številnih področjih. To pa ne pomeni, da je napredek povsod enak in da si ni treba še naprej prizadevati za izboljšanje. Velik izziv še najprej predstavlja hitrost reform. Večina držav je reforme že izvedla ali jih še izvaja na naslednjih področjih:

- **Strategija vseživljenjskega učenja in sistemi kvalifikacij**

Večina držav je razvila strategijo vseživljenjskega učenja ter določila prednostne naloge nacionalne politike in medsebojne povezave različnih sektorjev. Politika vseživljenjskega učenja zahteva trdno sodelovanje med javnimi oblastmi, visokošolskimi ustanovami, študenti, delodajalci in zaposlenimi ter vključuje celostno vizijo vseživljenjskega učenja. Evropska zveza univerz je razvila Listino o vseživljenjskem učenju, ki nudi koristne napotke pri izvajanju takšnih partnerstev. To je nujno za splošno skladnost sistemov in optimalno razporejanje sredstev.

- **Visokošolsko izobraževanje**

Za lizbonsko strategijo je ključnega pomena posodobitev visokošolskega izobraževanja. Kljub zelo razširjenemu mnenju v Evropi, da je visokošolsko izobraževanje »javno dobro«, je v drugih delih sveta število vpisov v terciarno izobraževanje večje in hitreje narašča – večinoma je to posledica veliko večjega zasebnega financiranja. V EU je povprečni bruto delež vpisanih 52 %, kar je malo več kot na Japonskem (49 %), vendar pa EU nekoliko zaostaja za Kanado (59 %), precej pa za ZDA (81 %), in Južno Korejo (82 %). Skupina strokovnjakov na področju visokošolskega izobraževanja pripravlja zbirko najboljše prakse v zvezi s posodabljanjem univerz, namenjeno oblikovalcem politike in širši javnosti.

- **Izobraževanje in usposabljanje v širšem okviru politike EU**

V letu 2010 se je zelo izboljšalo izobraževanje in usposabljanje. To je še posebej opazno pri obravnavanju dogovorjenih področjih kazalcev in meril uspešnosti. V letih 2006 in

2007 sta Evropski parlament in Svet sprejela priporočila na področjih ključnih kompetenc, kakovosti, mobilnosti in zagotavljanja kakovosti v visokošolskem izobraževanju, sedaj pa sta se dogovorila tudi o Evropskem kvalifikacijskem okviru. (Posodobljen strateški okvir za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju, 25. 06. 2010)

4.4 PODROČJA, NA KATERIH NAPREDEK NI ZADOSTEN

- **Izvajanje vseživljenjskega učenja**

Strategije izvajanja vseživljenjskega učenja so še vedno največji izziv, za katerega so potrebni trdna institucionalna zaveza, usklajevanje in partnerstvo z vsemi ustreznimi zainteresiranimi stranmi. Ključnega pomena sta ustrezno razširjeni in boljši pristop k naložbam. Vendar je potrebno še veliko postoriti. Merila uspešnosti EU se zrcalijo v ciljnih na nacionalni ravni, a vse države teh ciljev še niso določile.

- **Osnovna znanja za vse**

Zgodnja opustitev šolanja in pridobitev višje sekundarne izobrazbe ter ključnih kompetenc so področja, ki so še naprej najbolj problematična. Ta področja niso dosegla merila uspešnosti v EU za obdobje 2000-2010. ta uspešnost se je v nekaterih državah celo zmanjšala, in sicer na področju zgodnje opustitve šolanja, za več kot 20 %. Poslabšalo se je tudi stanje v zvezi z ljudmi s slabimi bralnimi spretnostmi, namesto da bi se izboljšalo.

- **Izobraževanje in usposabljanje učiteljev**

Na uspešnost učencev in študentov ne vpliva nobeden od notranjih vidikov bolj kot kakovost izobraževanje učiteljev. Vse večja raznolikost v razredih, povpraševanje po novih kompetencah in potreba po posvečanju pozornosti učnih potrebam so izzivi za učitelje in vodje usposabljanj. Dodatne naloge prinaša vse večja avtonomija šol. V bližnji prihodnosti bo treba veliko starejših učiteljev nadomestiti. Poklic mora postati bolj privlačen.

- **Visokošolsko izobraževanje: odličnost, partnerstvo in financiranje**

Krepitvi vloge univerz na področju raziskav in inovacij države posvečajo vse več pozornosti, partnerstva med univerzami in poslovnim svetom pa postajajo vse bolj pogosta..

- **Udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju**

Merilom uspešnosti EU ne sledi udeležba odraslih v vseživljenjskem učenju. Da se poveča usposobljenost odraslih ter da se doseže prožnost in varnost na delovnem trgu bodo potrebni še večji napori. Problem je zlasti tam, kjer je majhna udeležba starejših in nizko kvalificiranih delavcev v vseživljenjskem učenju celotne populacije že tako nizka. Poleg tega je še posebno veliko število nizko kvalificiranih delavcev med priseljenci.

- **Privlačnost, kakovost in ustreznost poklicnega izobraževanje in usposabljanja**

Za usposabljanje in privlačnost poklicnega izobraževanje za izboljšanje kakovosti so potrebna dodatna prizadevanja. Poklicno izobraževanje in usposabljanje je v časih slabo vključeno v celotni sistem izobraževanja. Morebitni usip v izobraževanju se lahko prepreči, če zgodnje stopnje šolanja zagotavljajo ključne kompetence, potrebne za vstop v poklicno izobraževanje in usposabljanje.

- **Mobilnost med državami**

Izvajanje in uporaba Europassa dobro napredujeta. Mobilnost učencev med državami kljub temu še vedno omogočajo predvsem programi EU. Večina nacionalnih ukrepov se nanaša na visokošolsko izobraževanje. Na univerzi v Luxembourgju je mobilnost obvezna. Vsi študentje, ki študirajo na dodiplomskih programih, morajo del svojega študija opraviti v tujini. Mobilnost je pomembna za osebni razvoj in zaposljivost, razvija spoštovanje do različnosti in zmožnost za stopanje v stike z drugimi kulturami. (Vseživljenjsko učenje za znanje, ustvarjalnost in inovacije, 27. 06. 2010)

5 BOLONJSKI PROCES V SLOVENJI

Začetek bolonjskega procesa sovpada s pojavom liberalizma v Slovenji in reformo usmerjenega izobraževanja v začetku 80. let, katere namen je bil prilagoditi sistem izobraževanja novim družbenim potrebam. Z reformo Zakona o visokem šolstvu v Slovenji, je visoko šolstvo pričelo svojo pot približevanja evropskemu visokošolskemu sistemu. Obsežna reforma visokega šolstva, v skladu z bolonjskim procesom, nakazuje smer posodobitve, s katero se dosega primerljivost in združljivost visokošolskih sistemov. Vključenost prebivalstva v terciarno izobraževanje v slovenji je visoka in še se povečuje, k čimer prispeva ustanavljanje višješolskih strokovnih šol in visokošolskih zavodov, naraščanje števila vpisnih mest in večanja deleža mladih, vpisanih v programe srednjega izobraževanja. Državni zbor RS je konec maja sprejel novelo Zakona o visokem šolstvu (ZVIS) s katero visoko šolstvo vstopa v proces oblikovanja EVP, znanega kot bolonjski proces. Z zakon o visokem šolstvu je podana možnost za uvajanje novosti in smernice za spremembo visokošolskih sistemov, ki so sprejete na vrhunskih srečanjih. Sprejet je bil tudi novi zakon o priznavanju in vrednotenju izobraževanj, s katerim se ukinja zastareli postopek nostrifikacije v tujini pridobljenih diplom.

Prilagajanje bolonjskemu procesu v našem prostoru prinaša naslednje novosti:

- Evropsko primerljiv sistem zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu;
- Strukturo diplomskih stopenj na osnovi dveh glavnih ciljev in doktorsko stopnjo;
- Sodoben sistem priznavanja izobraževanja (zlasti v tujini pridobljenih kvalifikacij).

Nekaj pomislekov in odpora so v slovenskem prostoru povzročile bolonjske reforme v sled nepoznavanje novosti in vztrajnosti na obstoječem stanju. Sprva je bil bolonjski proces načrtovan kot skupna reforma vseevropskega visokošolskega prostora z izrazito socialno dimenzijo. Priča smo tudi razlaganju visokega šolstva s t.i. ekonomskega zornega kota. Trendi v ekonomiji se bolj kot kadarkoli prej naslanjajo na znanje in raziskave, kar povzroča povečan interes korporacijskega poslovanja v odnosu do visokega šolstva.

Nekaj glavnih elementov bolonjskega procesa, ki potrjuje prisotnost interesov gospodarstva v nizu visokošolskih sprememb:

- Z mednarodno mobilnostjo študentov se večja tudi mobilnost izobraževalnih delavcev ter njihova odprtost do internacionalizacije podjetij;
- Relevantnost študijskih programov je izražena v dokumentih, kar nakazuje na odpiranje vseh programov za potrebe delodajalcev;
- Kot tretja študijska stopnja je bil vključen v bolonjski proces doktorski študij;
- Izpostavljena je potreba po dvigu konkurenčnosti evropskih univerz predvsem v primerjavi z ameriškimi tekmicami in zmanjšanju bega možganov;
- S skrajšanjem študijskih ciklov bi se razbremenil državni proračun ter s tem hitrejši vstop izobražene delovne sile na trg dela.

Zakon o visokem šolstvu se je ponovno spreminjal leta 2006, ko so uvedene štiri spremembe:

- Enačenje »starih« in »bolonjskih« diplomantov;
- »Sprostitev« oblikovanje struktur novih študijskih programov – nova novela zakona dovoljuje tudi nereguliranim študijskim programom, da so lahko oblikovani po drugih šablonah in ne po formuli 3 + 2 ali 4 + 1;
- Dovoljuje uvajanje šolnin;
- Sprememba sistema zagotavljanja kakovosti, ki znižuje avtonomnost in strokovno delo zunanega organa za zagotavljanje kakovosti.

5.1 PRENOVA ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Vsebina študijskih programov je trenutno večkrat neustrezna in ne podaja sodobnih znanj v zadovoljivi meri, zato je namen reforme temeljita in primerna prenova študijskih programov, kakor tudi vsebin in metod poučevanja. Uvajanje strukturnih sprememb zahteva tehten premislek ob oblikovanju novih študijskih programov, ker bi sicer zgolj razdelitev obstoječih programov na dva dela in dodelitev bolonjskih naslovov lahko imela negativne posledice. Ob pripravah novih programov je nujno potrebno premisliti o nivoju znanja in definirati učne dosežke, ki jih mora študent razviti med celotnim študijem. Prva diplomska stopnja naj bi študentu omogočila pridobitev znanj pomembnih za vstop v trg dela ter podlago za vstop na drugo stopnjo. Z osvojenim znanjem mora biti diplomant sposoben opravljati delo in se uspešno prilagoditi novim delovnim mestom. V okviru prve stopnje je potrebno študentu zagotoviti tudi pripravo za nadaljnji študij na drugi stopnji. Magistrska stopnja je druga stopnja, ki študentu omogoča nadaljnjo poglobitev v področje študija iz prve stopnje ali dopolnitev znanja z drugim področjem študija (kombinacija disciplin). Tudi diplomant druge stopnje naj bi bil pripravljen za nadaljevanje študija in samostojno raziskovanje na doktorski ravni ali za vstop na trg dela. Na doktorski stopnji se študent obravnava kot raziskovalec, ki ustvarja novo znanje. Na univerzah in raziskovalnih institutih naj bi imeli možnost zaposlitve kot raziskovalci. Ob tem je potrebno vzpostaviti razmerje, ki bodo spodbujali vključevanje doktorskih študentov v delo v raziskovalnih oddelkih podjetji. Izjeme v strukturi 3+2+3 so študijski programi, ki izobražujejo za poklice, regulirane z direktivami EU, ki so lahko strukturirani drugače. To so študiji, ki izobražujejo za 9 reguliranih poklicev: mag. farmacije, dipl. medicinska sestra, dipl. babica, zdravnik, zdravnik specialist, doktor dentalne medicine, doktor dentalne medicine specialist, veterinar in odgovorni projektant arhitekture. Diplomanti študijev, ki izobražujejo za regulirane poklice ter študenti medicine, imajo po diplomi in pred začetkom dela še obvezno opravljanje prakse ter strokovnega izpita. Šele po opravljenem strokovnem izpitu se lahko zaposlijo na svojem strokovnem področju. Uvesti je potrebno mehanizme, ki bodo v praksi ukinili spremembe po metodi pomembnosti: razdeljevanje ECTS točk in predmetov v študijskem programu se ne sme več izvajati glede na pomembnost in ugled profesorja oz. izvajalca predmeta. Potrebno je določiti obremenitev posameznega predmeta, ki jo le – ta predstavlja za študenta v njegovem urniku v ECTS točkah.

Tabela 1: prikaz ravni izobrazbe po stari študijskih programih in novih bolonjskih programih PRAVILNA IMPEMENTACIJE ETCS IN LO (learning outcomes)

RAVNI IZOBRAZBE PO DOSEDANJIH PROGRAMIH	RAVEN	RAVNI IZOBRAZBE PO NOVIH BOLONJSKIH PROGRAMIH
višješolski programi (do 1994)	6/1	
višješolski strokovni programi		
specializacija po višješolskih programih	6/2	visokošolski strokovni (1. bolonjska stopnja)
visokošolski strokovni programi		univerzitetni programi (1. bolonjska stopnja)
specializacija po visokošolskih strokovnih programih	7	magisteriji stroke (ZA imenom) (2. bolonjska stopnja)
univerzitetni programi		
specializacija po univerzitetnih programih	8/1	
magisteriji znanosti (PRED imenom)		
doktorati znanosti (PRED imenom)	8/2	doktorati znanosti (PRED imenom) (3. bolonjska stopnja)

Vir: RS Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo / Ravni visokošolske izobrazbe

Z oblikovanjem enotne strukture visokega šolstva se je pojavila potreba po večji primerljivosti obremenjenosti študentov z študijem. Postavil se je sistem kreditnih točk, s katerimi se ocenjuje, koliko časa mora študent nameniti študiju posamezne študijske enote.

Študijske obveznosti se bodo točkovale po sistemu ECTS, namenjen vrednotenju časovne obremenjenosti povprečnega študenta s študijem za doseg predvidenih učnih dosežkov. Obremenitve programov se ocenjujejo preko obremenitev študenta glede na vse aktivnosti: fizične udeležbe na predavanjih, vajah, delo doma – študija, izdelave raznih nalog, priprava diplomskega dela itn. Posamezni letnik študijske programa obsega 60 kreditnih točk. Osnovo predstavlja 8-urni delavnik, kar pomeni 1500-1800 ur študija letno. Ure študija se izražajo s kreditnimi točkami, in sicer 1 leto rednega študija ustreza 60 kreditnimi točkami; torej 1 kreditna točka nosi vrednost 25-30 ur študija. Študijski programi bodo po novem zapisani v obliki učnih dosežkov (učni dosežek je to, kar nekdo zna, razume ali zna narediti). Učni dosežki se povezujejo v kompetence. S takšno metodo bodo transparentno zapisani diplomantovi dosežki oz. znanje itn. v praksi torej pomeni, da

prva stopnja, ki večinoma traja 3 leta, obsega 180 ETCS in II 120 ECTS. Danes se prevečkrat dogaja, da koncept učnih dosežkov ni ustrezno razumljen.

5.2 ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI

Izboljšanje kakovosti izobraževanja in usposabljanja je skupen cilj držav, socialnih partnerjev in eden od osnovnih elementov bolonjskega procesa. Nanaša se na izboljšanje vseh dimenzij kakovosti in kompetenc, potrebnih za življenje v vedno bolj kompleksni družbi. Projekt kakovosti je zasnovan na razvijanju nacionalnega in mednarodnega primerljivega sistema, za izboljšanje kakovosti in konkurenčnosti slovenskega visokega šolstva. Pričakuje se da bo s tem slovenski visokošolski prostor postal bolj fleksibilen, omogočal večjo mobilnost študentov, visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in drugih zaposlenih, s tem pa bo dosežena tudi večja primerljivost in konkurenčnost, kakor tudi sposobnost odzivanja na družbene potrebe.

5.3 MOBILNOST

Enega od pomembnih dejavnikov v bolonjskem procesu za dvig kvalitete diplomantov predstavlja mobilnost študentov. Program Srednje evropski program za izmenjavo študentov in profesorjev (v nadaljevanju CEEPUS) spodbuja mobilnost med sodelujočimi državami. Deluje na osnovi povezave med najmanj tremi partnerskimi univerzami / fakultetami, kateri sta vsaj dve iz različnih držav. V grobem lahko mobilnost razdelimo na dva dela, in sicer na mobilnost med univerzami (tako slovenski kot tujimi) ter na mobilnost znotraj univerze (med fakultetami ali njenimi drugimi organizacijskimi enotami). Za uspešno izvajanje mobilnosti je potrebno priznavanje izobraževanja, opravljenega na drugih fakultetah oz. univerzah, ter dobro dorečen sistem ECTS kreditnih točk. V praksi poznamo 2 vrsti mobilnosti; horizontalno in vertikalno. Horizontalna mobilnost se pojavlja v obliki, da študentje opravijo del rednih študijski obveznosti na eni, praktično usposabljanje pa na drugi univerzi oz. fakulteti. Vertikalna mobilnost pa pomeni, da študent vse študijske obveznosti opravi v tujini, spozna kulturo, način življenja, jezik in druge okoliščine. Študij v tujini je za posameznika neprecenljive vrednosti ter bogata življenjska izkušnja. Za doseganje boljše mobilnosti je potrebno ustvariti pogoje, da bo vsaj del predavanj posebej namenjen za tuje študente, v ta namen se morajo fakultete in univerze čimbolj povezati v mednarodne projekte (erasmus, CEEPUS). Spodbujati je potrebno mobilnost študentov – raziskovalcev in profesorjev iz celega sveta ter zagotoviti normative in finančne pogoje.

5.4 PRILOGA K DIPLOMI

Z namenom povečanja primerljivosti kvalifikacij v Evropskem visokem šolstvu so Evropska komisija, Svet Evrope in UNESCO / CEPES predlagali kot sestavni del diplomske listine uvedbo t.i. Priloge k diplomu. Ob diplomu, ki je potrdilo, da je diplomant uspešno zaključil

študijski program, predstavlja Priloga k diplomi dodaten oz. dopolnjen vir informacij o študijski poti diplomanta, študijskem programu, opravljenih predmetih ter pridobljeni kvalifikaciji. Priloga k diplomi je sestavljena iz osmih poglavij, ki vsebujejo informacijo o diplomantu, visokošolski izobrazbi, stopnji izobrazbe, študiju in uspešnosti diplomanta, ter informacijo o možnostih za nadaljevanje študija in zaposlovanja, dodatne informacije, podpis pooblaščenih oseb ter pečat in informacijo o visokošolskem sistemu v RS.

5.5 E-IZOBRAŽEVANJE V VISOKEM ŠOLSTVU

Znanost je temelj konkurenčne prednosti ter eden od pogojev za enakopravno vključevanje posameznih EU gospodarstev med razvite države. Razvoj in uvajanje informacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) se odraža v organiziranosti delovanja države in družbe, kar je predvideno tudi z akcijskim načrtom e- Evrope. Uporaba interneta oz. IKT je v tem primeru namenjena distribuciji izobraževalnih vsebin in dvosmerni komunikaciji. Internetni način učenja se lahko učinkovito uporablja za samo izobraževanje ali dopolnitev klasičnega pouka v razredu, kjer učitelj in učenec nista prostorsko ločena.

Študij na daljavo (v nadaljevanju ŠND) je oblika izobraževanja, za katero je značilno, (Keegan, 1991, str. 44; Bregar, 1998, str. 14):

- Da sta učitelj in učenec prostorsko in časovno ločena, kar ŠND loči od klasičnih oblik izobraževanja;
- ŠND organizira izobraževalna institucija, ki načrtuje in pripravlja študijska gradiva ter učencem ponuja podporo, kar ŠND razlikuje od osebnega, neformalnega izobraževanja;
- Izobraževalna institucija ponuja možnost dvosmerne komunikacije, kar ŠND razlikuje od drugih oblik uporabe IKT izobraževanja;
- Sta učitelj in učenec povezana prek različnih medijev npr. tiskanih gradiv, avdio in video medijev ter računalniških medijev.

Za internetno izobraževanje v državah EU sta pomembni pobudi eLearning in Erasmus Mundus. Z e-izobraževanjem bodo evropske visokošolske institucije lažje uresničevale cilje pobude Erasmus Mundus in doseganje cilje Lisbonske deklaracije. E-izobraževanje je organizirana oblika izobraževalnega procesa in se od klasičnega izobraževanja razlikuje po tem, da IKT ponuja številne različne načine razmerja med študenti in učiteljem.

Moore (1989) je pri študiju na daljavo opredelil tri oblike interakcije študent – gradivo, študent – učitelj in študent – študent. Anderson (2004) je dodal še interakcije učitelj – učitelj, učitelj – gradivo, gradivo – gradivo.

- Razmerje študent – študent zelo poudarjajo predvsem konstruktivisti, zaradi pomena medvrstniške interakcije. Sodelovalno delo omogoča razvoj kritičnega mišljenja ter ustvarja možnosti za oblikovanje t.i. učnih skupnosti, prek katerih študenti razvijajo medosebne spretnosti.

- Komunikacija med študenti in učitelji je podprta s sinhrono (video, avdio) in asinhrono komunikacijo (forumi).
- Razmerje študent – gradivo je prisotna tako v klasičnem kot tudi v izobraževanju, podprtem z IKT, saj študenti za študij uporabljajo različna gradiva. Z vidika interakcije med gradivom in študentom so zanimive predvsem povratne informacije o pravilno rešeni nalogi.
- Razmerje učitelj – učitelj omogoča sodelovanje učiteljev in izmenjavo izkušenj ter primerov dobre prakse.
- Učitelji se po javljajo kot avtorji gradiv (odnos učitelj – gradivo, učitelji med izvedbo preverjajo in po potrebi dopolnjujejo ali spreminjajo).
- Razmerje gradivo – gradivo je bilo opredeljeno najpozneje. Gradiva lahko vsebujejo številne druge vire informacij, ki se ob spremembi samodejno dopolnjujejo in posodabljaajo (Sulčič, str. 13-50).

Potrebno je poudariti, da se v praksi pogosto pojavljajo programi, ki niso v popolnosti zasnovani kot izobraževanje na daljavo, temveč gre za kombinacijo elementov e-izobraževanja z elementi klasične učilnice.

5.6 VSEŽIVLJENSKO UČENJE

Vseživljenjsko učenje je obširen projekt, katerega glavni poudarek je na pomembnosti učenja, vse od otroštva do pozne starosti. Razvoj tehnologije in usmeritev v družbo znanja, podprto s informacijsko tehnologijo, zahteva večjo učinkovitosti in odprtost v procesih učenja. Vseživljenjsko učenje ne vključuje samo dragih tečajev oz. modifikacije izrednega študija, ampak se odvija vsaj v treh oblikah, ki so prepoznavne v slovenskem visokošolskem prostoru: formalno učenje, ki je organizirana oblika poučevanja, neformalno učenje, kjer gre za dodatno izobraževanje, ki ni obvezno del izobraževalnega sistema in priložnostno učenje, s katerem se srečujemo vsak dan skozi družbene in socialne procese. V Sloveniji je koncept vseživljenjskega učenja, predvsem v delu neformalnega učenja, še nedodelan, zato je potrebno čim bolj slediti smernicam bolonjske deklaracije, saj bomo le tako dosegli zastavljene cilje in razvili kakovostni sistem.

5.7 MODERNIZACIJA UČNIH METOD

Za bolj učinkovito poučevanje in učenje pa je potrebno spremeniti tudi učne metode in oblike dela. Ena od učnih metod v slovenskem visokošolskem prostoru je praviloma standardno predavanje ex cathedra ter ponekod še oblike vaj ali seminarjev. Sodobne učne metode se v celoti še ne izvajajo, so pa v pripravi v naslednjih oblikah:

- Nudenje strokovne pomoči visokošolskim institucijam na področju učnih metod;
- Ustanovitev institucije, ki bo nudila nenehno didaktično usposabljanje visokošolskim učiteljev;
- Sodobne učne metode naj bodo med kriteriji pri sistemu zagotavljanja kakovosti. (povzeto po Visoko šolstvo v Sloveniji, 08. 06. 2010)

5.8 IZREDNI ŠTUDIJ

Smisel in vloga izrednega študija je v tem, da naj bi omogočil študij tistim, ki so že zaposleni, kar je poudarjeno tudi v bolonjski prenovi kot pomembno vprašanje, ker je iz prakse znano, da danes izredni študentje večinoma niso zaposleni. Zakon o visokem šolstvu izenačuje pravice in obveznosti med rednimi in izrednimi študenti. Zanimanje za izredni študij v Slovenji upada, verjetno tudi zaradi visokih stroškov, ki jih kandidati težko pokrivajo. Izredni študij v tujini je kot ponudba osebnega razvoja posameznika in kot oblika vseživljenjskega učenja. Pri pregledu sedanjega stanja izrednega študija na univerzah v Sloveniji ugotavljamo, da je izredni študij ena od oblik organizacije dodiplomskega študija, za to se izvaja po enakem študijskem programu kot redni študij. Visokošolski zavodi, ki izvajajo programe izrednega študija, so dolžni za te študente organizirati takšne oblike dela – predavanj, konzultacij, vaj, ki so v skladu z veljavnim študijskim programom. Pri izvedbi predavaj je pomembno število študentov, ki vpliva na obseg izvedbe predavanj. Le ta se more izvajati ločeno od rednega študija z omejenim obsegom za izredne študente, ki pa bi moral zajemati najmanj 1/3 predavanj rednega študija. Izredni študij je namenjen tistim, ki se želijo dodatno izobraževati v okviru vseživljenjskega učenja in posameznikom, ki zaradi delovne obremenitve potrebujejo prilagojeno obliko študija, vsekakor pa ne tistim, ki bi sicer redno študirali, pa ne dosegajo vpisnih kriterijev za redni študij.

5.9 PRIVATIZIRANE VISOKOŠOLSKE INSTITUCIJE

V EU je v zadnjem desetletju prisotna hitra rast privatnih univerz, ponekod celo nekontrolirano oz. na škodo kakovosti. Država se mora odločiti za pristop privatnih institucij, ki naj bo zmeren, v vsakem primeru pa mora sistem zagotoviti tako privatnim kot javnim institucijam enake pogoje. Država s podeljevanjem koncesij zasebnim fakultetam teh ne privilegira; koncesija namreč pokrije samo stroške za izvajanje programa, ne pa tudi ostalih stroškov, kot so prostor in njihovo vzdrževanje (tehnične opreme itd). Pomembno je, da se s podeljevanjem koncesij šolam izven centrov poveča dostopnost visokošolskega študija tudi na manj pokritih območjih, hkrati pa pomenijo zasebne fakultete dopolnilo javne infrastrukture. Pri ustanavljanju novih univerz ne gre za zniževanje obstoječih akademskih standardov, temveč nasprotno, izpolnjevati morajo strožje pogoje, kot veljajo že pri obstoječih univerzah. Vsi študijski programi gredo skozi akreditacijske postopke in so podvrženi strogim merilom. Samostojni visokošolski zavodi praviloma nimajo možnosti imenovati svoje recenzente, zato se za njihove programe imenuje zunanje strokovnjake.

5.10 RAZMERJE MED JAVNIM IN ZASEBNI ŠOLSTVOM

Izraz javna šola ima lahko različen pomen glede na državo oz. regijo. Največkrat se uporablja za šole, ki jih financira država. V Slovenji imamo 4 univerze in 19 zasebnih samostojnih visokošolskih zavodov. Univerza v Ljubljani združuje 26 članic (22 fakultet, 3

umetniške akademije, 1 visoko šolo), Univerza v Mariboru 17 članic (15 fakultet, študentske domove in univerzitetno knjižnico), Univerza na Primorskem 9 članic (4 fakultete, 2 visoko šoli, 2 inštituta in študentske domove), Univerza v Novi Gorici pa 6 članic (5 fakultet in 1 visoko šolo). Samostojni visokošolski zavodi so v vseh večjih krajih v Sloveniji (Ljubljani, Mariboru, Piranu, Novi Gorici, Novem mestu, Celju, Kranju, na Bledu, Jesenicah in v Slovenj Gradcu). (ReNPVS 2007-2010, 13. 07. 2010)

5.11 ŠOLNINE IN FINANCIRANJE VISOKOŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

Visoko šolstvo je družbeni podsistem posebnega pomena, zato mora biti v javnem interesu skrb za razvoj kakovostnega in dostopnega javnega visokega šolstva. Tudi uvajanje šolnin ne rešuje problema financiranja, pač pa mora vlada povečati obseg javnih sredstev za visoko šolstvo, kar pomeni tudi pripraviti spodbudne oblike za zasebno financiranje visokega šolstva (v fundaciji za podporo študiju je potrebno privabiti več zasebnih sredstev). Odgovornost za porabo dodeljenih javnih sredstev mora v prvi vrsti nositi univerza ter poskrbeti za takšne mehanizme, ki bodo učinkovito nadzirali porabo sredstev. Državi mora biti cilj osamosvojitve mladega človeka – študenta, pri čemer je ključnega pomena ustrezna štipendijska politika, ki mora enakovredno upoštevati socialno šibke, romske in druge skupnosti.

Pomembno vprašanje je, kateri način financiranja je potrebno izbrati v zvezi z visokošolskimi zavodi za doseganje zastavljenih ciljev:

- Financiranje na osnovi planov je najbolj tradicionalen način financiranja visokega šolstva;
- Drugi možni način je na osnovi števila študentov. S tem se povečuje odgovornost za učinkovito prejetih denarnih sredstev (Mora, 2007, str. 8-9);
- Financiranje na osnovi doseganja rezultatov upoštevanja pri financiranju visokošolskih zavodov z doseganjem kakovosti študija, učinkovitost, mednarodna mobilnost študentov in pedagoškega osebja ter zaposljivost diplomantov;
- Za financiranje na osnovi vavčerjev je značilno, da so glavni vir financiranja denarna sredstva študentov (kupcev izobraževalnih storitev zavodov). Obseg denarnih sredstev, ki jih visokošolski zavod prejme, je odvisen od obsega povpraševanja posameznikov po študijskih programih. (Jongbloed, 2004, str. 5-6)

Slovenija je uvedla integralno financiranje, obseg sredstev, pa je odvisen tudi od števila rednih študentov in diplomantov. Kot je že navedeno, o porabi dodeljenih denarnih sredstev odloča visokošolski zavod, kar mu daje večjo avtonomijo, pa tudi odgovornost glede porabe sredstev. Sistem financiranja naj bo stalen, naj zagotavlja stabilni razvoj visokošolskih institucij ter obenem nagrajuje zviševanje kakovosti. Zakonsko je treba jasno zagotoviti financiranje I. in II. bolonjske stopnje, brezplačni študij ter ustrezno sofinanciranje doktorskega študija. Pri tem pa je treba povečati delež sredstev, namenjenih izobraževalni dejavnosti.

5.12 AVTONOMIJA, ODZIVNOST IN PARTNERSTVO

Za dobro funkcioniranje visokošolskih institucij je avtonomija osnovni pogoj. S tem je zagotovljen obstoj stroke ter razvoj znanosti, ostati pa morajo tudi neodvisne od političnih in gospodarskih dogajanj. Načela avtonomije zagotavljajo: možnost svobodnega raziskovanja in umetniškega ustvarjanja, samostojno organiziranje in delovanje, kakor tudi sprejem in izvajanje študijskih ter znanstvenih programov. Seveda pa je zaželeno čimveč sodelovanja visokošolskih institucij z gospodarstvom, ki jim mora biti ravno tako zagotovljena avtonomija strokovnega in znanstvenega dela, ki poteka v njihovih okvirih. Potrebno je razviti uravnotežen sistem med potrebami družbe in avtonomijo visokošolskih institucij. Pri tem morajo sodelovati vsi enakovredni partnerji, kot so vlada, visokošolske institucije, študentje, sindikati, delodajalci in drugi družbeni pomembni partnerji.

5.13 UČINKOVITOST VISOKOŠOLSKEGA ŠTUDIJA

Pomemben cilj politike visokega šolstva je učinkovit študij. Obseg denarnih sredstev za izobraževanje je omejen, zato jih je potrebno čimbolj učinkovito izkoristiti (Woessmann in Schultz, 2006, str. 2). Učinkovitost pomeni optimalno porabo virov, ki se nanaša na odnos med porabljenimi sredstvi (vložki) in neposrednimi rezultati izobraževanja (Chapman, 2005, str. 10). Velik delež ponavljavcev, visoka stopnja osipa in dolg študij povečujejo stroške izobraževanja na študenta (Constructing Knowledge Societies, 20002, str. 51) ter znižujejo učinkovitost javnih izdatkov za terciarno izobraževanje, zato je eden od ciljev slednjega izobraževanja doseganja učinkovitega študija.

5.14 NEODVISNOST AGENCIJE ZA KAKOVOST

Kmalu po vstopu Slovenije v bolonjsko reformo je bila z zakonom o visokem šolstvu ustanovljena nacionalna agencija za kakovost, ki je z novelo zakona nadgrajena z dosedanjim Svetom za visoko šolstvo (v nadaljevanju SVŠ), pri čemer se slednji sooča s težavami, ki so izhajale iz nedorečene ali celo sporne zakonske ureditve.

SVŠ opravlja naslednje naloge:

- Svetuje pri strokovnih izhodiščih in oblikovanju nacionalnega programa visokega šolstva;
- Svetuje pri pripravi in sprejemanju visoko šolske zakonodaje;
- Svetuje pri načrtovanju razvoja visokega šolstva;
- Daje mnenje k nacionalnemu ogrodju kvalifikacij;
- Opravlja druge naloge v skladu z zakonom.

Pri svojem delu SVŠ sodeluje s strokovnimi sveti za posamezna področja vzgoje, izobraževanja, znanosti in tehnologije ter Nacionalno agencijo RS za kakovost v visokem šolstvu.

RS je ustanovila Nacionalno agencijo RS za kakovost v visokem šolstvu kot osebo javnega prava za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu ter za razvojno in svetovalno delo na področju, za katerega je ustanovljena. Agencija je pri svojem delovanju samostojna in neodvisna. Zavezujejo jo načela strokovnosti, nepristranskosti, zakonitosti in politične nevtralnosti.

Agencija ima naslednje naloge:

- Skrbi za delovanje sistema zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu in višjem strokovnem izobraževanju;
- Določuje postopke in merila za zunanje evalvacije in akreditacije ter druga merila in predpise;
- Določa minimalne standarde za izvolitev v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih delavcev na visokošolskih zavodih;
- Izvaja zunanje evalvacije visokošolskih zavodov ter študijskih programov in višjih strokovnih šol;
- Izvaja akreditacije visokošolskih zavodov ter študijskih programov;
- Izdaja soglasja k preoblikovanju visokošolskih zavodov in k spremembam študijskih programov;
- Vzpostavlja in posodablja register strokovnjakov;
- Imenuje skupine strokovnjakov za zunanje evalvacije in akreditacije ter organizira in sodeluje pri njihovem izobraževanju;
- Javno objavlja odločitve agencije, evalvacijska poročila, letna evalvacijska in akreditacijska poročila ter analize agencij, ki morajo biti transparentne in dostopne;
- Vodi javno dostopno evidenco akreditivnih visokošolskih zavodov in študijskih programov;
- Sodeluje z visokošolskimi zavodi in višji strokovnimi šolami, jim svetuje in spodbuja izvajanje samoevalvacij;
- Sodeluje z mednarodnimi institucijami ali organi za zagotavljanje kakovosti visokega šolstva;
- Skrbi za skladnost delovanja agencije z evropskimi smernicami in mednarodnimi načeli na področju zagotavljanja kakovosti;
- Zbira in analizira poročila o samoevalvacijah in zunanjih evalvacijah visokošolskih zavodov in višjih strokovnih šol;
- Opravlja razvojne naloge na področju, za katerega je ustanovljena;
- Opravlja druge naloge v skladu s tem zakonom in ustanovitvenim aktom.

Organi agencije so: svet agencije, direktor in pritožbena komisija. (Sklep o ustanovitvi Nacionalne agencije RS za kakovost v visokem šolstvu, 18. 08. 2010)

5.15 RAZISKOVANJE

V želji, da bi evropski trg dela postal čim bolj konkurenčen v globaliziranem svetu, se raziskovanju daje poseben pomen, ki se izraža predvsem z sprejetimi usmeritvami bolonjskega procesa in lizbonske strategije. V obeh procesih je glavni poudarek na področju raziskav, inovacij in razvoju znanja. Njun skupni imenovalec se imenuje evropski raziskovalni prostor, ki temelji na povezovanju visokošolskih institucij in gospodarstva ter bo oblikovan in sprejet tudi od ostalih partnerjev. Cilj nacionalne strategije je povezava učnega in raziskovalnega procesa ter motiviranost za sodelovanje tako visokošolske institucije kot trga dela. Za zagotavljanje dolgoročnih ciljev je država ustanovila javne raziskovalne ustanove. Raziskovalni zavodi pa služijo kot opora nacionalni samobitnosti in raziskovanju družbeno kulturnih procesov. Dejavnost je izražena v izvajanju raziskav, ki so v javnem interesu in v podporo gospodarski rasti in družbenemu napredku, v pospeševanju pretoka novih znaj, znanstvene in inovacijske odličnosti, v sodelovanju pri izobraževanju podiplomskih nalog skupaj z univerzo, zagotavljanju dostopa do velike raziskovalne opreme, zbirk in druge infrastrukture širšega pomena.

6 NOVE STRATEGIJE VISOKEGA ŠOLSTVA

Univerze po Zakonu o visokem šolstvu zagotavljajo razvoj znanosti, strokovnosti in umetnosti ter posredujejo znanje. Izobraževalno in znanstveno-raziskovalno dejavnost opravljajo fakultete, visoke strokovne šole pa strokovno in izobraževalno dejavnost. Takšna struktura naj bi zagotavljala neke vrste binarno ureditev na ravni visokega šolstva, kar bi omogočilo razvoj znanosti in univerzitetno izobraževanje ter bi nudilo pridobivanje strokovnih kompetenc diplomantov s praktičnim delom v povezavi z gospodarstvom. Razvoj visokega šolstva in znanosti, ki je zajeto v osnutku Nacionalnega programa, je možno izvesti le z angažiranim sodelovanjem vseh akterjev visokega šolstva in znanstveno-raziskovalnega ter širšega okolja Slovenije. Visoko šolski prostor bodo tako poleg univerz tvorile tudi t.i. politehnike, ki bodo izvajale visokošolske strokovnošolske študijske programe na prvi in drugi stopnji. Izobraževalni proces mora temeljiti na sodobnejših akademsko teoretskih in strokovnih znanjih ter bistveno večji vključenosti visokošolskih učiteljev in študentov v znanstveno-raziskovalno delo. Univerze morajo zagotavljati okolje za raziskovanje na vrhunskem nivoju, politehnike pa nuditi najsodobnejše strokovne študijske programe na prvi in drugi študijski stopnji, usmerjeno na kakovostno drugačno pridobivanje praktičnih znanj in veščin, vendar statusno enakovredno visokošolsko izobraževanje. (predvidene so spremembe zakona o visokem šolstvu v letu 2011; Uradni list RS, št. 95/2010).

Prehodi med obema vrstama izobraževanja bodo omogočeni in razmeroma fleksibilni programi. Programska binarnost (ob prvi tudi na drugi študijski stopnji) se uvede z Zakonom o visokem šolstvu leta 2011. Ukrep bo za nove študijske programe uveljavljen od leta 2011, za obstoječe študijske programe pa postopoma ob reakreditaciji, najkasneje do leta 2016. Programska binarnost pomeni obstoj akademsko univerzitetnih in visoko strokovnih študijskih programov na prvi in drugi študijski stopnji, tretja študijska stopnja pa bo ostala enotna, torej znanstveno-raziskovalna. Predvideno je, da bodo univerze izvajale samo univerzitetne študijske programe, politehnike pa samo strokovne, trenutno pa je v slovenskem visokošolskem sistemu programska binarnost na prvi študijski stopnji, brez institucionalne binarnosti, kar je v mednarodni praksi izjema. Značilnost slovenskega visokošolskega sistema, ki se je pokazala ob bolonjski prenovi, je precejšnje nezadovoljstvo s posameznimi stopnjami študija. Saj prva študijska stopnja ni vedno izvedena kot celovita raven izobrazbe, druga študijska stopnja pa je pogosto strokovno naravnana in nudi premalo raziskovalnih kompetenc. Tretja študijska stopnja naj bi bila izključno znanstveno raziskovalna in bo zagotavljala kompetence za samostojno akademsko udejstvovanje. Dolžino trajanja študijskih programov bo treba preoblikovati tako, da bo v polni obliki trajala 3 leta na prvi stopnji, na drugi 2 leti in na tretji stopnji od 3-4 leta glede na akademsko in kakovostno presojo pri oblikovanju doktorskih študijskih programov. Enovit magistrski študij bo mogoče izvajati samo na področju EU reguliranih poklicev. Pravičnejše bomo uredili oblike in načine izvajanja študijskih programov. Prav tako se želi vsem državljanom omogočiti koriščenje pravic vseživljenjskega učenja – ne

glede na življenjsko obdobje, v katerem se odločijo za študij. Izredni študij bo le prilagojena oblika izvajanja študijskega programa, ki se bo izvajal v manjšem obsegu, kot je polna obremenitev, in sicer 30-45 ECTS na leto.

Struktura financiranja bo zasnovana na dveh stebrih:

- Temeljni steber visokošolskim institucijam omogoča stabilno financiranje na daljše obdobje (2-5 let), kar zagotavlja gotovost financiranja. Variabilnost temeljnega financiranja bo omejena (+/- 3 %) in bo odvisna od določljivih kriterijev uspešnosti, kot so npr. učinkovitost, znanstvena odličnost in mednarodno sodelovanje;
- Razvojni steber visokošolskim institucijam omogoča dodatna sredstva za razvoj in konkurenčnost glede na kriterije, kot so diverzifikacija, internacionalizacija, kakovosti ter socialne razsežnosti.

Za visoko šolstvo in znanstveno-raziskovalno dejavnost bomo namenili mednarodno primerljiv delež BDP, kar pomeni, da se morajo povečati celotna sredstva. Tudi internacionalizacija slovenskega visokega šolstva je zagotovilo za razvoj in kakovost. Ob neugodnih demografskih trenjih bo odprtost v mednarodni prostor tudi spodbujala sodelovanje z drugimi državami in regijami na tistih področjih, kjer sami ne bomo dosegli kritične mase. V prihodnjem desetletju želimo doseči širok dostop do terciarnega izobraževanja in študij omogočiti vsem, ki imajo interes in so sposobni študirati, ter jim zagotoviti temeljni pogoj za uspešno dokončanje študija. Zagotoviti je potrebno kakovost, ki bo skladno z evropskimi standardi in mednarodno primerljiva, njegovi dosežki pa mednarodno konkurenčni, v odprtosti do mednarodnega prostora pa se povezati s sosednjimi regijami ter najrazvitejšimi državami iz celega sveta. Tako naj bi leta 2020 slovensko visoko šolstvo tvorilo del globalnega visokošolskega prostora, ki bo sodelovalo in tekmovalo z najboljšimi tujimi institucijami.

6.1 NAČELA IN CILJI RESOLUCIJE O NACIONALNEM RAZISKOVALNEM RAZVOJNEM PROGRAMU ZA OBDOBJE 2006-2010

Skupaj s številnimi državami se Slovenija še vedno nahaja v obdobju globoke gospodarske krize in je slabo pripravljena odgovoriti na številne izzive. Strokovnjaki opozarjajo, da slovenska podjetja za obstoj na trgu predvsem znižujejo stroške dela, ne razvijajo pa novih izdelkov oz. inovacij, ki so vodilo razvoja. Zato je potrebno začeti z reformami, ki vodijo v razvoj in inovacije, ki bodo Slovenijo povlekle iz sedanjega stanja. Uspešna inovacija pa ni naključje, temveč rezultat vztrajne in dobre inovacijske politike. Pomembno je tudi vlaganje v človeške vire in spodbujanje ustvarjalnosti. Nujno je potrebno združiti vse sile in sestaviti ukrepe za podporo inovacije, kakor tudi raziskave in razvoj informacijske tehnologije ter finančne storitve.

Postavljeni so pomembni cilji (Drzna Slovenija - Na poti v družbo znanja, 2010, str. 8):

- Učinkovito vlaganje v Raziskave in razvoj (v nadaljevanju RR) in kakovost dosežkov;
- Povečanje vlaganj v RR in znanje;
- Krepitev človeških virov;
- Povečanja števila visokotehnoloških in inovativnih podjetij;
- Mednarodno sodelovanje.

6.2 OCENA IZVAJANJA NEKATERIH CILJEV RESOLUCIJE O NACIONALNEM PROGRAMU VISokeGA ŠOLSTVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OBDOBJE 2007-2010

Ministrstvo za šolstvo znanost in tehnologijo je v pripravi novega nacionalnega programa visokega šolstva. V ta namen je izdelana analiza ReNPVŠ 2007-2010 v sodelovanju z različnimi institucijami in posamezniki.

Naredili so oceno stanja, med katerimi so najpomembnejši naslednji (povzeto po Drzna Slovenija - Na poti v družbo znanja, 2010):

- Zagotoviti večje povezovanje ter avtonomijo raziskovalne in izobraževalne dejavnosti: visoko šolstvo in znanost RS sta še vedno slabo povezana kot v začetku ocenjevalnega obdobja. So se pa v tem obdobju prenovili vsi študijski programi in visokošolski prostor je postal zelo dinamičen, pojavili so se novi samostojni visokošolski zavodi.
- Pospeševanje izmenjave znanja v trikotniku visoko šolstvo – znanost – gospodarstvo: omogočeno je trdnejše sodelovanje z lokalnimi in drugimi okolji. To se kaže v sodelovanju z visokošolskimi zavodi, uspešnimi podjetniki ter diplomanti pri oblikovanju novih študijskih programov.
- Uravnovežiti vpis mladih med 19 in 26 letom v terciarnem izobraževanju: še vedno preveč mladih ne pridobi ustrezne izobrazbe in se ne vključuje v vseživljenjsko učenje. Tu imajo visokošolski zavodi in univerze še precej rezerv pri tem pa tudi pričakujejo podporo od države.
- Izboljšati razmere za študij in povečati število diplomantov glede na število vpisanih študentov: odstotek prebivalstva z zaključeno terciarno izobrazbo v Slovenji konstantno narašča, vendar smo kljub temu v primerjavi z drugimi državami v podpovprečju.
- Ob sedanjem gibanju financiranja povečati sredstva za visokošolsko izobraževanje in raziskovalno delo: sredstva za visokošolske zavode in univerze se zmanjšujejo, v prednosti so samostojni visokošolski zavodi, ki prejemajo koncesije.
- Povečati število visokošolskih zavodov v Slovenji in doseči boljšo regionalno pokritost s posameznimi oddelki ali programi v vseh Slovenskih regijah: povečuje se število visokošolskih zavodov, z izvajanjem novih bolonjskih študijskih programov. Povečala pa se je tudi razdrobljenost pedagoških in

nepedagoških kadrov, s tem pa tudi težave s kvaliteto izvajanja študijskih vsebin.

7 ZAKLJUČEK

Znanje je imelo skozi celotno zgodovino ključen pomen, zato so kmalu v Evropi nastale prve univerze z malo slušatelji. Skozi čas pa so se univerze spreminjale zaradi družbenih vlog, prilagajanju zunanjih pritiskov – zlasti cerkvenih oblasti in v spremembah pedagoških in znanstvenih dejavnosti. Delež študentov se je stalno večal, glede na družbene spremembe pa se je spreminjala tudi sestava študentov, ki so prihajali iz različnih področij ter socialnih statusov. V začetku 20. st. se začne pojavljati izredni študij in vključevanje deklet v študijske procese. Zaradi stalno večjega zanimanja za študijske programe so bile univerze prisiljene v množičnost študija. Danes si niti ne znamo predstavljati, kako bi se soočali z globalizacijo in s hitrostjo tehnološkega razvoja brez kakovostnega znanja.

Sredi 20. st. so bile univerze zato prisiljene k sprejetju temeljnih vrednot in prvi opazni dokument te vrste je bila akademska iniciativa, imenovana Magna Charta Universitatum; sledili so ji ostali, med prvimi Lizbonska konvencija in Sorbonska deklaracija. Najpomembnejši dokument, zaradi katerega se visoko šolstvo oz. univerze spreminjajo oz. enotijo, je Bolonjska deklaracija, sprejeta leta 1999 s šestimi zastavljenimi cilji: uveljavitev sistema zlahka prepoznavnih in primerljivih stopenj, sistem z dvema glavnima študijskima stopnjama (dodiplomsko in podiplomsko), uveljavitev kreditnega sistema, pospeševanje mobilnosti, vseživljenjskega učenja in pospeševanje evropskega sodelovanja pri zagotavljanju kakovosti ter pospeševanja evropske razsežnosti v visokem šolstvu. V ta namen se sestajajo ministri za visoko šolstvo vsaki dve leti, da presodijo, kakšen je napredek glede zastavljenih ciljev ter ugotovijo, kaj je potrebno še storiti. Prvi takšen sestanek je bil v Pragi - Praški komunike, sledili pa so: Berlinski, Bernski, Londonski, Leuvenski komunike in nazadnje ob 10. obletnici še Budimpeštanska – Dunajska deklaracija.

Posodobitev univerz v EU je zahtevna naloga, zato je ni mogoče enostavno izvesti. Pogosto so ovire nacionalni interesi, nepripravljenost visokošolskih institucij na spremembe, kakor tudi nedodelanost visokošolskih programov. Univerze morajo ohraniti svojo samostojnost, da bi se lahko učinkovito vključevale v reševanje družbenih in gospodarskih problemov. Vsekakor pa so države podpisnice, ki sledijo postavljenim bolonjskim ciljem, napravile viden napredek na področjih: posodobitev visokošolskega izobraževanja, mobilnost med študenti in ostalimi udeleženci, vseživljenjskega učenja in povečanje učinkovitosti na področju raziskav.

Država Slovenija je bila med prvimi podpisnicami bolonjskega procesa, zato je konec maja 2004 državni zbor sprejel novelo zakona o visokem šolstvu, s katerim visoko šolstvo vstopa v proces oblikovanje evropskega visokošolskega prostora, znanega kot bolonjski proces. To je v naš prostor prineslo naslednje novosti: evropsko primerljiv sistem

zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu, strukturo diplomskih stopenj na osnovi dveh glavnih ciklov in doktorsko stopnjo ter sodoben sistem priznavanja izobraževanja. Ob tem pa so se zgodile tudi druge spremembe: ovrednotenje študijskih programov s kreditnimi točkami, mobilnost, priloga k diplomam, vseživljenjsko učenje, izredni študij in pa neodvisnost agencije za kakovost.

V želji, da se dokončno uresničijo cilji bolonjske reforme, je potrebno naš študijski sistem razdeliti na univerze in politehnike. Politehnike naj bi uresničile programsko binarnost, to pomeni, da bodo univerze izvajale samo univerzitetne študijske programe, politehnike pa samo strokovne; dolžino trajanja študija pa bo potrebno prilagoditi študijskim programom. Nujno potrebno je začeti z reformami, katere vodijo v razvoj in inovacije za čim hitrejši izhod Slovenije iz sedanjega stanja ter pospešiti izmenjavo med visokim šolstvom, znanostjo in gospodarstvom. Izboljšati je potrebno razmerje za študij in povečati število diplomantov.

LITERATURA

1. KOLENC, Janez in KRAMBERGER, Anton (2008). *Kakovost poklicnega in strokovnega izobraževanja, projekt*. Ljubljana. Pedagoški inštitut.
2. MALI, Darko [et. al.] (2006). *Izhodišča za pripravo višješolskih študijskih programov*. Novo mesto. Šolski center Novo mesto.
3. MIHEVC, Bogomir (2008). *Ključ je v naših rokah*. Ljubljana. Univerza v Ljubljani.
4. SULČIČ, Viktorija (2008). *E-izobraževanje v visokem šolstvu*. Fakulteta za management Koper.
5. VOVK KORŽE, Ana [et. al.] (2007). *Priložnost v izobraževanju z bolonjsko reformo v Sloveniji*. Maribor. Filozofska fakulteta Maribor.
6. ZGAGA, Pavle (2004). *Bolonjski proces oblikovanje skupnega evropskega visokošolskega prostora*. Ljubljana. Center za študij edukacijskih strategij.

VIRI

1. *Akreditirani študijski programi bodo redno in izredno preverjeni* (2010). Pridobljeno 03. 07. 2010 s spletne strani:
http://bor.czp-vecer.si/VECER2000_XP/2010/04/15/2010-04-15_STR-15-15_MX-01_IZD-01-02-03-04-05-06_PAG-ZNANJE.PDF
2. *Bergenski in londonski komunike (kratek pregled BP – bolonjskega procesa)* (2007). Pridobljeno 14. 05. 2010 s spletne strani:
http://www.bolonja.si/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=150
3. *Berlinski komunike* (2003). Pridobljeno 12. 05. 2010 s spletne strani:
http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_visoko_solstvo/Bolonjski_proces/Berlin_komunike_slo.pdf
4. *Bologna process* (2009). Pridobljeno 16. 07. 2010 s spletne strani:
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/>
5. *Bolonjski Proces 2020 – evropski visokošolski prostor v novem desetletju* (2009). Pridobljeno 13. 04. 2010 s spletne strani:
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/language/2009_Leuven_Louvain-la-Neuve_komunike_SI.pdf
6. *Budimpeško-dunajska deklaracija o evropskem visokošolskem prostoru* (2010). Pridobljeno 27. 04. 2010 s spletne strani:
<http://www.pef.uni-lj.si/ceps/knjiznica/doc/2010-03-12-Budapest-Wien-Communique-SLO.pdf>
7. *CEEPUS – Central European Exchange Program for University Studies* (2007). Pridobljeno 14. 08. 2010 s spletne strani:
<http://www.cmepius.si/ceepus.aspx>
8. *Council of Europe – Svet Evrope* (2009). Pridobljeno 30. 05. 2010 s spletne strani:
http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc1290_en.htm
9. *Deklaracija visokošolskih in raziskovalnih partnerjev* (2007). Pridobljeno 10. 08. 2010 s spletne strani:
<http://www.rkrs.si/gradiva/dokumenti/Deklaracija.pdf>
10. *Dostopnost, kakovost in učinkovitost terciarnega izobraževanja v Sloveniji po letu 2000* (2008). Pridobljeno 18. 07. 2010 s spletne strani:
http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/dz05-08.pdf
11. *Drzna Slovenija – Na poti v družbo znanja* (2010). Pridobljeno 05. 02. 2011 s spletne strani:
http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/visoko_solstvo/Analiza_NRRP_in_NPVS.pdf
12. *Drzna Slovenija. Pripombe študentske organizacije* (2010). Pridobljeno 27. 09. 2010 s spletne strani:

- http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javnost_mi/14.10._NPVS_PRIPOMBE_SOS_V3_20092010.pdf
13. *ESU European students union*. Pridobljeno 13. 07. 2010 s spletne strani:
<http://www.esib.org/index.php/issues/european-processes/79-bologna-process.html>
  14. *Eur-Lex*. Pridobljeno 14. 05. 2010 s spletne strani:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0152:SL:HTM>
  15. *Europe Unit; Bologna Process*. Pridobljeno 18. 07. 2010 s spletne strani:
http://www.europeunit.ac.uk/bologna_process/index.cfm
  16. *European Commission; EDUCATION & TRAINING*. Pridobljeno 29. 05. 2010 s spletne strani:
http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc1290_en.htm
  17. *Eurydice Slovenija*. Pridobljeno 05. 06. 2010 s spletne strani:
http://www.eurydice.si/index.php?view=article&id=1176%3Ahigher-education-in-europe-2009-developments-in-the-bologna-process&option=com_content&Itemid=368
  18. *Evropskemu visokošolskemu prostoru naproti – Praga 19, maj 2001 (2001)*. Pridobljeno 15. 05. 2010 s spletne strani:
http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_visoko_solstvo/Bolonjski_proces/praski_komunike_slo.pdf
  19. *Evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje (EOK) (2009)*. Pridobljeno 02. 08. 2010 s spletne strani:
http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/broch_sl.pdf
  20. *Higher education in Europe*. Pridobljeno 15. 06. 2010 s spletne strani:
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm
  21. *Izmenjava študentov bolonjski program*. Pridobljeno 28. 07. 2010RS Ministrstvo za visoko šolstvo znanost in tehnologijo/ Ravni visokošolske izobrazbe. Pridobljeno 23. 07. 2010 s spletne strani:
http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/pogosta_vprasanja/direktorat_za_visoko_solstvo/ravni_visokosolske_izobrazbe/
  22. *Leuvenski komunike (2009)*. Pridobljeno 20. 05. 2010 s spletne strani:
http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/doc/dokumenti_visoko_solstvo/Bolonjski_proces/Leuven-komunike_SI.pdf
  23. *Nacionalni program visokega šolstva – Uradni list 52/2002 (2002)*. Pridobljeno 28. 05. 2010 s spletne strani:
<http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/MSZS/slo/solstvo/terciararno/pdf/npvs.pdf>
  24. *NACIONALNI PROGRAM VISOKEGA ŠOLSTVA 2011-2020 (2010)*. Pridobljeno 28. 09. 2010 s spletne strani:

http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javnostmi/8.9.10_NPVS.pdf

25. *Potrditev projekta ESS: vzpostavitev projekta nacionalnega sistema za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu 2010-2014* (2010). Pridobljeno 15. 11. 2010 s spletne strani:
<http://www.eu-skladi.si/za-medije/novice-in-sporocila-za-javnost/aktualne-novice-o-evropskih-skladih/potrditev-projekta-ess-vzpostavitev-nacionalnega-sistema-za-zagotavljanje-kakovosti-v-visokem-solstvu-2010-2014#c1=News%20Item&c1=novica>
26. *Predsednik Republike o stanju visokega šolstva v Sloveniji* (2008). Pridobljeno 14. 07. 2010 s spletne strani:
<http://www.up-rs.si/up-rs/uprs.nsf/dokumentiweb/1FD04C564878BD35C1257403005066F6>
27. *Priročnik za preživetje z Bolonjsko reformo* (2008). Pridobljeno 18. 07. 2010 s spletne strani:
http://www.unilj.si/files/ULJ/userfiles/ulj/novice/prirocnik_bolonja/prirocnik_za_prezivetje_v_bolonjskem_procesu.pdf
28. *Prispevek študentske organizacije Slovenije k javni razpravi o razvoju visokega šolstva* (2010). Pridobljeno 24. 08. 2010 s spletne strani:
http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/visoko_solstvo/SO_S_-_Razvoj_VS.pdf
29. *Raziskovalna in inovacijska strategija* (2010). Pridobljeno 13. 10. 2010 s spletne strani:
http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javnostmi/RISS-osnutek.pdf
30. *Resolucija - ReNPVS 2007-2010* (2007). Pridobljeno 13. 07. 2010 s spletne strani:
<http://www.uradni-list.si/1/content?id=82672>
31. *RESOLUCIJA O RAZISKOVALNEM IN RAZVOJNEM PROGRAMU 2006-2010* (2006). Pridobljeno 22. 06. 2010 s spletne strani:
<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=20063&stevilka=68>
32. *Sklep o ustanovitvi Nacionalne agencije RS za kakovost v visokem šolstvu* (2007). Pridobljeno 18. 08. 2010 s spletne strani:
<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2009114&stevilka=5216>
33. *Sporočilo Komisije – Spodbujanje intelektualnega potenciala Evrope* (2005). Pridobljeno 10. 04. 2010 s spletne strani:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0152:SL:HTML>
34. *Sporočilo komisije svetu in evropskemu parlamentu. Uresničevanje agende za posodobitev univerz* (2006). Pridobljeno 18. 06. 2010 s spletne strani:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0208:FIN:SL:PDF>

35. *Sporočilo komisije svetu, evropskemu parlamentu, evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij. Vseživljenjsko učenje za znanje, ustvarjalnost in inovacije* (2007). Pridobljeno 27. 06. 2010 s spletne strani:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0703:FIN:SL:PDF>
36. *Uradni list 95/2010. Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo* (2010). Pridobljeno 08. 12. 2010 s spletne strani:
<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201095&stevilka=4993>
37. *Visoko šolstvo v Sloveniji*. Pridobljeno 8. 06. 2010 s spletne strani:
<http://www.zares.si/wp-content/uploads/priloga-1.pdf>
38. *Zakon – ZViS-G* (2009). Pridobljeno 28. 06. 2010 s spletne strani:
<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200986&stevilka=3806>